МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Світові фінансові центри в глобальній економіці»

(назва теми)

здобувача Яценко Карини Русланівни, _____

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: д.е.н. професор Мозговий Олег Миколайович

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

_____

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

_____

(підпис)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО	**ЗАТВЕРДЖУЮ**
Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної програми	Завідувач кафедри
_____ Т.О. Фролова (підпис)	_____ О.М. Мозговий (підпис)
22 лютого 2023 р.	22 лютого 2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Яценко Карина Русланівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Світові фінансові центри в глобальній економіці»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "22" лютого 2023 р. № ___

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах: сайтів та звітів The Global Financial Centres Index, International Monetary Fund, International Journal of Finance, WAIFC, публікації газет і журналів Oxford University Press, Cambridge University Press, Financial Times, The Economist, наукові праці та Інтернет-ресурси.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1 Теоретичні аспекти дослідження світових фінансових центрів

Розділ 2 Сучасні особливості розвитку світових фінансових центрів

Об'єкт дослідження:	світові фінансові центри
Предмет дослідження:	процеси та механізми функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації і криз
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	визначення ролі світових фінансових центрів в глобальній економіці

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 розкрити питання:

- сутність та класифікація світових фінансових центрів;
- стадії розвитку світових фінансових центрі;
- функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації.

У розділі 2 розкрити питання:

- характеристика найважливіших світових фінансових центрів;
- розвиток світових фінансових центрів в умовах криз.

Завдання підготував

Науковий керівник _____ О.М. Мозговий

(підпис) (ініціали, прізвище)

« 22 » лютого 2023 р.

Завдання одержав

Здобувач К.Р. Яценко

(підпис) (ініціали, прізвище)

« 22 » лютого 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 64 сторінки, 2 таблиці, 2 рисунки, список використаних джерел з 52 найменувань, 2 додатки.

«Світові фінансові центри в глобальній економіці»

Об'єктом дослідження є світові фінансові центри.

Предметом дослідження є процеси та механізми функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації і криз.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – визначення ролі світових фінансових центрів в глобальній економіці.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- з'ясувати сутність та класифікацію світових фінансових центрів;
- визначити стадії розвитку світових фінансових центрів;
- проаналізувати функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації;
- сформувати стійкі уявлення щодо найважливіших світових фінансових центрів;
- дослідити розвиток світових фінансових центрів в умовах криз.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у визначенні особливостей та проблем становлення і функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації та криз. Отримані результати будуть корисними для країн, що розвиваються, оскільки розвиток фінансового ринку у кожній країні є невід'ємною частиною державної політики, спрямованої на ефективне «вливання» у світову економіку в процесі глобалізації..

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані сайтів The Global Financial Centres Index, International Monetary Fund, International Journal of Finance, WAIFC, публікації газет і журналів Oxford University Press, Cambridge University Press, Financial Times, The Economist, наукові праці та Інтернет-ресурси.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Ключові слова: світові,міжнародні, регіональні фінансові центри, офшорні фінансові центри, глобальна економіка, національний ринок, світове господарство, ринок фінансових послуг, глобалізація.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Відгук

про кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача
освітньо-професійної програми «Міжнародні фінансові відносини»

Яценко К. Р.
(прізвище, ініціали)

на тему Світові фінансові центри в глобальній економіці

(назва теми)

1. Актуальність теми: визначається роль світових фінансових центрів у забезпеченні розвитку світової економічної діяльності, ключового ринку капіталів, основних предметів, цінних паперів, золота та валюти.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: досліджено фактори та умови, що сприяють виникненню світових фінансових центрів, розглянуто їхню роль у розвитку глобального фінансового ринку.

3. Наявність самостійних розробок автора висвітлено тенденції розвитку світових фінансових центрів, проаналізовано найвпливовіші, а також рейтинги, визначено специфіку зони.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: рекомендовано до уваги висновки автора щодо виокремлення тенденцій на розвиток фінансового сектора економіки та рекомендації, які сприятимуть підвищенню ефективності механізмів регулювання фінансових ринків.

5. Наявність недоліків: на мою думку, слід було б розвинути тему щодо вдосконалення цифрової економіки, яка б відповідала міжнародним стандартам.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: в цілому робота відповідає вимогам і може бути допущена до захисту перед ЕК.

Науковий керівник доцент, д-р. екон. наук

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис) *(прізвище, ініціали)* Шуляк О. М.

"31" 05 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП 6
РОЗДІЛ 1 9
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ 9
1.1. Сутність та класифікація світових фінансових центрів 9
1.2. Стадії розвитку світових фінансових центрів 17
1.3. Функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації 25
Висновки до розділу 1 32
РОЗДІЛ 2 34
СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ 34
2.1. Характеристика найважливіших світових фінансових центрів 34
2.2. Розвиток світових фінансових центрів в умовах криз 43
Висновки до розділу 2 52
ВИСНОВКИ 54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 58
ДОДАТКИ 63

ВСТУП

Актуальність теми. Світові фінансові центри є невід'ємною частиною сучасної міжнародної фінансової економіки. Через ці центри здійснюється основна частина міжнародної міграції капіталу. Швидке зростання світової торгівлі та міжнародних потоків капіталу, починаючи з 1980 року, стало причиною того, що багато великих фінансових фірм, а також фірми, зайняті у виробництві та торгівлі, стали пов'язувати перспективи свого розвитку з розширенням до світового масштабу. Ці тенденції, що мають на увазі рух товарів, послуг, капіталів і людей сприяють інтеграційним процесам у світовій економіці. Глобалізація бізнесу та зростаюча потреба у світових фінансах стали відмінними рисами, характерними для 1980-х та 1990-х років, і ці тенденції зберігають свою значущість і на початку 21 століття.

У міру розгортання та поглиблення процесів глобалізації світової економіки роль міжнародних фінансових центрів (МФЦ), їх значущість та вплив суттєво зростають. У цьому діяльність одних МФЦ стає дедалі комплекснішою, вони зосереджують як функції міжнародного ринку позичкових капіталів, так і супутню діяльність у сфері обслуговування міжнародних валютно-фінансових, кредитних відносин, і навіть страхових, аудиторських та інших послуг. Інші демонструють тенденції до диференціації та спеціалізації своєї діяльності. Країни без розвинених внутрішніх фінансових ринків і відповідних фінансових центрів у перспективі сильно залежатимуть від іноземного капіталу, що залучається, при одночасному його відтоку з країни. Щоб забезпечити міжнародний рівень конкурентоспроможності національного фінансового ринку та утримувати досить стійкі позиції у глобальній фінансовій системі, країна має бути орієнтована на створення МФЦ з тим чи іншим ступенем комплексного охоплення фінансових операцій, або з упором на їхню спеціалізацію.

Світова грошова система зазнала значних змін, які торкнулися її структури та шляхів функціонування, найбільший вплив мали процеси глобалізації та кризи.

Вивчення міжнародної валютно-фінансової системи відкриває великі можливості вивчення світової економіки. Особлива увага приділяється взаємодії існуючої сьогодні системи та її основних складових. У зв'язку з цим тема роботи є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сучасних особливостей розвитку світових фінансових центрів винесені на порядок денний у таких публікаціях вітчизняних і зарубіжних учених та спеціалістів, як Гуща А.В., Кучеренко В. В., Ліфанова М.І., Макогон Ю. В., Мамотенко Д.Ю., Савченко С.О., Ухналь Н.М., Швецова Н. Є., Шуба М. В., Gehrig T., Tschoegl A. та ін.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі світових фінансових центрів в глобальній економіці. Відповідно до заданої мети поставлені та вирішені такі **завдання**:

- з'ясувати сутність та класифікацію світових фінансових центрів;

- визначити стадії розвитку світових фінансових центрів;

- проаналізувати функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації;

- сформувати стійкі уявлення щодо найважливіших світових фінансових центрів;

- дослідити розвиток світових фінансових центрів в умовах криз.

Об'єкт роботи – світові фінансові центри.

Предметом роботи є процеси та механізми функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації і криз.

Методи дослідження. Методологічною основою послужили такі загальнонаукові методи та прийоми дослідження: статистичний, методи спостереження, порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, індукція, дедукція. У цьому процесі наукового пізнання відбувається взаємозв'язок методів, унаслідок чого вони взаємодіють і взаємно доповнюють один одного.

Теоретична та практична значимість даної роботи полягає у визначенні особливостей та проблем становлення і функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації та криз. Отримані результати будуть корисними для

країн, що розвиваються, оскільки розвиток фінансового ринку у кожній країні є невід'ємною частиною державної політики, спрямованої на ефективне «вливання» у світову економіку в процесі глобалізації.

Інформаційну базу дослідження склали наукова література, монографії, статті та Інтернет-ресурси.

Структура роботи включає вступ, два параграфи, висновки, список використаних джерел. Обсяг роботи складає 64 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

1.1. Сутність та класифікація світових фінансових центрів

У процесі економічної глобалізації спостерігається активний процес консолідації фінансового капіталу, злиття фінансових установ, формування фінансових конгломератів, утворення нових, розширення та модифікація діяльності традиційних міжнародних фінансових ринків.

Основою консолідації світових ринків є глобалізація виробничого процесу, тобто ситуація, коли внутрішній, національний ринок підприємства-резидента втрачає своє першорядне значення і підприємець дедалі більше орієнтується не так на власну країну, а розглядаючи весь світ як єдиний глобальний ринок. В результаті виникає глобальний життєвий цикл продукту, ринки та продукти дедалі більше стандартизуються. Для оцінки ринкової ефективності все більше використовуються міжнародні критерії та оцінки, які здебільшого мають фінансовий вираз [23, с. 64].

У ряді фінансових інструментів, механізмів, інститутів особливу роль відіграють міжнародні комплекси, які інтегрують у собі основні ознаки, характер та властивості фінансової інфраструктури та особливості її життєзабезпечення. Це – міжнародні фінансові центри (МФЦ). Найбільш узагальнена характеристика сучасних МФЦ визначає ці центри як інтегратори тих міжнародно-орієнтованих фінансових та бізнесових послуг, які є критично важливими для управління глобальною економікою. У цих центрах здійснюються її розпорядчі функції. Вони є також і виробничими майданчиками для провідних фірм, що пропонують фінансові та бізнес-послуги, так само як і транснаціональними ринками, де фірми та уряди можуть купувати фінансові інструменти та спеціалізовані послуги. У їхню структуру, поряд з банками та іншими фінансовими інститутами, різного

роду фондами, входять валютні, фондові та інші біржі, а також найбільші науково-дослідні та консалтингові фірми, які надають юридичні, аудиторські, інформаційні, маркетингові та інші послуги.

У глобальній фінансовій системі функціонують різноманітні міжнародні фінансові центри. За наявності багатьох подібних характеристик між ними існують і помітні відмінності. Одні з них діють вже близько двох століть, інші оформилися як повноцінні МФЦ у 50-60-ті роки XX століття, треті виникли в останні 20-30 років, нарешті, з'явилися і зовсім молоді, національні фінансові центри, що розвиваються, з тенденцією їх переростання в міжнародні. Така ситуація вимагає вироблення певної типології, ранжування існуючих МФЦ, класифікації їх за тими чи іншим критеріям, з'ясування характерних подібних характеристик у тому становленні та розвитку та можливого використання ефективних елементів механізмів цих процесів у створенні концепції та практиці створення вітчизняного МФЦ [21, с. 65].

Наприкінці XX століття, у міру зростання зрілості фінансової економіки, зростала кількість наукових праць, присвячених її аналізу, в яких було представлено ту чи іншу класифікацію МФЦ. Так, одним із підходів до ранжування МФЦ став критерій світових міст (мегаполісів), відповідно до якого провідні МФЦ виникли та розвивалися в рамках світових міст. Глобальне (світове) місто інтегрує процес, з якого окремі центри виробництва та споживання розвинених послуг зв'язуються у глобальні мережі з урахуванням інформаційних потоків.

Саме в цих містах протікає основне економічне життя: фінансове, торговельне, ділове, що впливає на всі економічні процеси. Глобальні (світові) міста виступають як загальносвітові центри, поклавши на себе функції центрів управління та контролю за загальним економічним порядком у світі у вигляді регулювання діяльності світових фінансових ринках. У межах цього підходу значною мірою переважав економіко-географічний підхід, який підрозділяв МФЦ за глобально-регіональною ознакою. Так, на основі докладного аналізу розміщення головних штаб-квартир ТНК, їх галузевих та регіональних офісів

англійський географ Н. Тріфт виділяв глобальні, зональні та регіональні центри (додаток А).

Приймаючи загалом такий підхід, слід наголосити, що він вимагає й суттєвого уточнення. Світові чи глобальні фінансові центри входять у класифікацію переважно за економічною ознакою, тобто відповідно до економічної сили країни, на території якої він знаходиться. І перший міжнародний фінансовий центр – Амстердам, – будучи світовою фінансовою столицею XVII століття, базувався на торговельній гегемонії Нідерландів у тодішньому світі, і нинішні провідні світові фінансові центри – Лондон, Нью-Йорк, Токіо – спираються на лідируючі позиції у світовій економіці країн, які вони представляють. І можливе ослаблення позицій цих МФЦ у найближчому майбутньому буде, мабуть, пов’язане із зростаючою потужністю нових світових лідерів і, насамперед, Китаю, який усвідомлює, що без досягнення фінансового лідерства йому не досягти стійких позицій у міжнародній конкурентоспроможності [20, с. 60].

Відповідно до індексу, що розраховується щорічно владою Лондона за допомогою компанії Z/Yen Group, сімейство фінансових центрів включає глобальні, міжнародні, диверсифіковані, спеціалізовані (нішеві), локальні центри, що формуються (табл. 1.1). Серед регіональних фінансових центрів виділяються так звані нові фінансові центри. Критерій їх виділення визначається зростанням економічної могутності країн, що вони представляють. Це насамперед країни групи BRIC – Китай, Індія, Бразилія, а також фінансові центри країн Персидської затоки (Бахрейн, Дубай), що демонструють в останнє десятиліття помітну активність та амбітні плани щодо перетворення на міжнародні фінансові центри глобального рівня. Особливе місце серед фінансових центрів займають азіатські МФЦ (5 з 11 у рейтингу The City of London Corp.), серед яких чотири представляють нові МФЦ. В азіатському регіоні лідером став Китай, представлений у рейтингу топ-11 трьома фінансовими центрами.

Таблиця 1.1 – Класифікація фінансових центрів

	Диверсифіковані	Відносно диверсифіковані	Відносно спеціалізовані	Формуються
Глобальні	*Глобальні лідери:* Лондон Нью-Йорк Гонконг Сінгапур Чикаго Цюріх Торонто Франкфурт	*Глобальні диверсифіковані*: Сан-Франциско Париж	*Глобальні спеціалізовані*: Женева Люксембург	*Претенденти на статус глобальних:* Шанхай Дубай Пекін
Міжнародні	*Міжнародні лідери:* Токіо Сідней Бостон Ванкувер Мельбурн Единбург Стокгольм	*Міжнародні диверсифіковані:* Монреаль Сеул Дублін Мюнхен Амстердам Копенгаген Відень Мадрид Мілан	*Міжнародні спеціалізовані:* Шеньчжень Джерсі Тайпей Гернсі Острів Мен Гібралтар Каймановіострови Британські Віргінські острови Бахрейн	*Претенденти на статус міжнародних:* Куала-Лумпур Мумбаї Бангкок
Локальні	*Локальні лідери*: Вашингтон Йоганнесбург	*Локальні диверсифіковані:* Осака Брюссель Сан-Паулу Осло Хельсинки Мехіко Лісабон Варшава Афіни	*Локальні спеціалізовані*: Катар Веллінгтон Монако Ріо-де-Жанейро Мальта Багами Маврикій Буенос-Айрес Джакарта Маніла	*Локальні, що виникають:* Рим Глазго Прага Ер-Ріяд Таллінн Будапешт Стамбул Рейк'явік

Джерело: [16, с. 45]

Швидке зростання азіатських міст у рейтингу його укладачі пояснюють тим, що регіон набагато менше постраждав від економічної кризи. Є тут також і статистичний момент: у цьому рейтингу побільшало респондентів з Азії [23, с. 64].

Що стосується зональних та регіональних центрів, то практично всі вони формуються за географічним принципом, з певною специфікою спеціалізації. У ряді випадків спеціалізація МФЦ переважає над географічним підходом до їх ранжування. У зв'язку з цим виділяється ще один принцип класифікації, що використовується в наукових дослідженнях, присвячених аналізованій проблематиці, який ґрунтується на спеціалізації фінансових центрів. Так, у Західній Європі Лондон відомий насамперед ринками євровалютних операцій, фондових цінностей, золота, ф'ючерсних угод. МФЦ Франкфурта-на-Майні, на відміну від англо-саксонської моделі, базується на тіснішому взаємозв'язку фінансового сектора та реальної економіки. Deutsche Boerse має унікальний кліринговий будинок (Eurex Clearing) та розрахунково-депозитарні палати Clearsteam, які навіть в умовах кризи дозволяють скоротити до мінімуму операційні ризики і при цьому гарантувати 100% надійність розрахунків, що дуже важливо для клієнтів [13, с. 112].

Швейцарія, якщо її міста розглядати як єдине ціле фінансового центру, є світовим лідером у сфері приватних банківських послуг та суміжних напрямів фінансової діяльності, у тому числі пропозиція фінансових майнових вкладень, надання кредитів, полегшення системи розрахунків. Досвід Швейцарії показує, що не обов'язково пов'язувати фінансовий центр із інфраструктурою конкретного міста. Swiss Financial Center Watch дає розширювальне трактування фінансового центру на прикладі своєї країни. «Швейцарський фінансовий центр – це інноваційна система доданої вартості, яка розташована на різних територіально структурованих центрах, де діють інституційні угоди фінансової системи. Женева, Лугано, Цюріх як міжнародні структуровані фінансові центри утворюють поліцентричну мережу, що надає фінансові та пов'язані з ними послуги. Статус фінансового центру залежить від якості знань та людського капіталу,

технологічної інфраструктури та зв'язків між різними фінансовими установами» [19, с. 154].

Добрий приклад спеціалізації МФЦ демонструє Австрія. Ця країна погодилася на використання суттєвої частини своєї банківської системи іноземцям (продаж Bank Austria-Creditanstalt німецькому HVB), обмовивши при цьому для Відня статус банківського центру (хаба) для всієї Східної Європи, що передбачає розміщення в ній основних та штабних функцій банку. Цей статус вдалося зберегти і за подальшої покупки HVB італійським Unicredit. В даний час Відень залишається банківським центром для всього регіону [25, с. 130].

Низка фінансових центрів за межами Європи також має свою спеціалізацію. Так, в Азії Сінгапур – фондовий інтегратор регіону, азіатський аналог ринку євродоларів, Гонконг (Сянган) – центр міжнародного синдикованого кредитування. В Америці – Нью-Йорк є штаб-квартирою більшості інвестиційних банків, які займаються операціями злиття та поглинання. Низка фінансових центрів спеціалізується на певних напрямках фінансової діяльності. Так, на біржі Чикаго протягом тривалого періоду припадало більше половини світового ринку ф'ючерсних і опціонних угод.

Класифікуючи МФЦ, зарубіжні і вітчизняні дослідники одностайні в тому, що глобальні світові фінансові центри – це провідні центри, так би мовити, центри першого рівня, зональні та регіональні – МФЦ другого та третього рівня (з загальноекономічної, географічної точки зору, з погляду глобальності, фінансової позиції, наприклад, з капіталізації акцій, що торгуються на ринках цих країн).

Особливе становище у ранжируванні МФЦ займають офшорні фінансові центри. Низка офшорних центрів вже перетворилася на МФЦ. Серед них Панама, Бермудські, Багамські, Кайманові, Антильські та деякі інші острови. Поява офшорних фінансових центрів (ОФЦ) на периферії світового господарства обумовлена багато в чому низькими податковими та операційними витратами, незначним державним втручанням та ліберальним валютним законодавством. Важливу роль у використанні ОФЦ грає, звичайно, процес глобалізації, який фактично ліквідує фактор простору між центром та периферією, насамперед,

через нові інформаційно-комунікаційні технології. Говорячи про сучасне розуміння відмінності фінансового центру від фінансової периферії, слід мати на увазі різницю в обсязі доданої вартості, що створюється у фінансовій галузі: у фінансовому центрі він максимальний.

ОФЦ мають свою досить розгалужену класифікацію. Як і МФЦ, їх поділяють за географічним принципом та принципом спеціалізації. Найбільш специфічною є класифікація офшорів на кшталт їх законодавчих систем. За цим критерієм офшори поділяються на три групи [33]:

- офшори, чиє законодавство виходить з англо-саксонської системи права, тобто більшість ОФЦ;

- офшори, законодавство яких ґрунтується на континентальному (франко-німецькому) праві: Угорщина, Люксембург, Ліхтенштейн, Нідерланди, Швейцарія та ін.;

- офшори, чиє законодавство засноване на американській правовій системі (модель штату США Делавер, Ліберія, Панама та ін.).

Існує класифікація за належністю ОФЦ до розвинених країн, що розвиваються. Як правило, ОФЦ у розвинених країнах – це респектабельні офшорні юрисдикції, які зарекомендували себе в цьому статусі протягом багатьох десятиліть. Ці ОФЦ надають високоякісні та порівняно дорогі офшорні послуги, дотримуючись при цьому досить суворого контролю над офшорними компаніями. У країнах, що розвиваються, є як офшори з порівняно давньою історією існування (ОФЦ Карибського басейну, Кіпр, Бахрейн), так і досить молоді ОФЦ басейну Індійського океану, деякі центри тихоокеанського басейну. Ці нові ОФЦ відрізняються великою ліберальністю господарського режиму та меншою вартістю послуг, що надаються, порівняно з європейськими ОФЦ, але сильно програють їм у респектабельності іміджу.

Оцінюючи цей вид класифікації ОФЦ, слід враховувати високу швидкість змін, що відбуваються у світовій економіці. Так, досягнення вищого рівня розвитку країни, де діє офшорний режим, сприяє переміщенню того чи іншого ОФЦ зі світу країн, що розвиваються, у світ нових індустріальних і навіть

розвинених країн. Напрацьований досвід, універсалізація послуг та в цілому покращення ділового іміджу поступово переміщують ряд центрів із категорії периферійних до категорії молодих, але авторитетних ОФЦ, а їхнє місце займають новостворені офшори. Існують інші класифікації юрисдикцій з податковими пільгами, наприклад, за специфікою їх податкових режимів, рівня оподаткування та видів податкових пільг.

Відомо, що ОФЦ мають стосунки з фінансовими центрами розвинених країн. Так, наприклад, «податкові гавані» залучають капітали, які потім реінвестуються на основних ринках. Кошти з численних Карибських офшорів виявляються на фондовому ринку Нью-Йорка, а з Нормандських островів і Мена – в лондонському Сіті. Без такого роду джерел фінансування ламається механізм роботи провідних фінансових центрів, що формувався десятиліттями. Саме з цієї причини ОФЦ, незважаючи на кампанію з їхньої дискредитації та вимог заборони, офшори збережуться, хоча правила їх функціонування найближчими роками можуть серйозно змінитись [36, с. 436].

У результаті проведеного аналізу можна дійти висновку у тому, що класифікація МФЦ ґрунтується на застосуванні різноманітних принципів, критеріїв, підходів. Різноманітність підходів передбачає багатофакторність і багатовекторність функціонування МФЦ, тим більше в умовах світової фінансової економіки, що все більше глобалізується. Класифікація МФЦ не означає їхньої статичності в тому чи іншому ранжируванні. За винятком, мабуть, трьох провідних світових (глобальних) МФЦ (Нью-Йорк, Лондон, Токіо), решта зональних, регіональних та національних фінансових центрів перебувають у рухомому стані, що визначається набором як національних соціально-економічних, так і геоекономічних факторів. Можна констатувати, що щодо регіональних фінансових центрів намітилася досить стійка тенденція, яка свідчить про те, що уряди тих країн, де розташовані ці центри, роблять суттєві зусилля щодо перетворення їх на міжнародні фінансові центри, з подальшими планами їхньої всебічної глобалізації. Навіть МФЦ розвинених країн, що займають стійкі позиції у глобальній фінансовій системі, також прагнуть просунутися на позиції

грандів-МФЦ, зайняти їх місце у світовій ієрархії цих інститутів, наприклад, Франкфурт-на-Майні, що конкурує з Лондоном по ряду позицій.

1.2. Стадії розвитку світових фінансових центрів

Та сама концентрація, яка породжує єдиний домінуючий фінансовий центр у країні (можливо, за винятком Канади), як правило, призводить до появи єдиного всесвітнього центру з вузькоспеціалізованими функціями надання кредитів за кордоном і виконання функції розрахункової палати для платежів між країнами. Суд, торгівля та охорона/банкінг поширилися на міжнародному рівні, як і всередині країни, завдяки процесу розгалуження. Спочатку ці функції зазвичай виконували великі родини з чоловіків. Після наполеонівської війни придворні банки, які здійснювали п’ять братів Ротшильди, переїхали до Відня, Франкфурта, Неаполя, Парижа та Лондона. Олександр Браун використовував своїх чотирьох синів, щоб розширити свій комерційний банківський бізнес з Балтимора до Філадельфії, Нью-Йорка, Бостона та Ліверпуля [40, с. 78]. Перші американські банкіри у Франції, такі як Уеллс і Грін, які були пов’язані з двоюрідними братами Уеллса в Бостоні, поїхали до Парижа та Гавру в 1817 році, а Fitch and Co. з Нью-Йорка заснували філію з братом у Марселі в 1830-х роках. На початку 1860-х років вісім братів Селігманн відправилися з Нью-Йорка та Сан-Франциско до Франкфурта, Парижа та Лондона, а також до Амстердама та Нового Орлеана, здебільшого для продажу цінних паперів США.

У філадельфійського банкіра Дрекселя, який переїхав туди в 1837 році після торгівлі іноземною валютою в Луїсвіллі, штат Кентуккі, було трьох синів. Один із них, Джозеф Вільям Дрексель, заснував у 1867 році в Парижі компанію-союзника. У 1871 році він об’єднався з Дж. П. Морганом у Нью-Йорку, щоб створити мережу для продажу цінних паперів США в Європі у тісній співпраці зі своїми братами у Філадельфії. Американські банки пішли в Лондон, Ліверпуль,

Париж і Марсель. Лондонські банкіри облаштувалися в Парижі, а Baring Brothers об'єдналися з Hope and Co. з Амстердама. У 1790-х роках Пруссія розмістила позики за кордоном у Гамбурзі, Франкфурті, Касселі, Лейпцигу, Амстердамі та Генуї. Амстердам був першим торговим містом на континенті для державних позик — прусських, австрійських [38].

Процентні ставки сильно відрізнялися між фінансовими центрами. Британське іноземне кредитування на короткий термін стимулювалося законами про лихварство 1571 року, які обмежували нарахування відсотків встановленою ставкою, яка послідовно знижувалася з початкових 10 відсотків до 8 відсотків у 1623 році, 6 відсотків у 1660 році і, нарешті, 5 відсотків у 1713 р., аж до їх скасування в 1854 р. Подібно до граничних процентних ставок Регламенту Q у Сполучених Штатах (який не застосовувався до іноземних строкових депозитів, дозволяв іноземним банкам отримувати високі процентні ставки в Нью-Йорку та дозволяв їм торгувати за долар депозити, що стимулювало переміщення коштів на ринок євродоларів наприкінці 1950-х років), акцепти іноземних векселів дозволяли стягувати комісійні, а також відсотки, таким чином уникаючи законів про лихварство, на які скаржилися деякі внутрішні позичальники [43, с. 75]. На той час, коли було скасовано закони про лихварство, це штучне викривлення більше не мало значення для стимулювання потоку британського капіталу за кордон, оскільки британські заощадження перевищували внутрішній попит за поточних процентних ставок, а ефективність лондонського ринку зберігала низькі транзакційні витрати.

До середини 1820-х років Британія була значним експортером довгострокового капіталу. Згідно з однією точкою зору, Великобританія мала монополію на експорт капіталу до 1850 року, коли Франція прийшла туди, переважно для la gloire (тобто експорту капіталу на службі національної політики). Ця точка зору поділяється не всіма. Крік і Уодсворт висловлюють протилежну думку: у перші роки 19 століття Париж займав почесне місце як головний міжнародний банківський центр, але згодом Лондон неухильно випереджав його. Після призупинення грошових платежів Банком Франції в 1848

році лондонські банки стали активніше займатися міжнародними справами, дедалі більше векселів розміщено в Лондоні [32, с. 62].

Обидва твердження видаються недостатньо кваліфікованими. Як показав Камерон (1961), французькі банкіри експериментували з міжнародним кредитуванням у 1830-х і 1840-х роках, але набули зовнішніх проблем у 1850-х і 1860-х роках, на чолі з Credit Mobilier і паризьким домом Ротшильдів, які перенесли своє інтенсивне внутрішнє суперництво на міжнародну арену. Незалежно від того, чи був Лондон чи Париж лідером у другій чверті століття, ця роль оскаржувалася протягом двадцяти років після 1850 року, і Париж остаточно програв [50, с. 26].

Усім великим громадам іноді доводиться платити значні суми готівкою, і з цієї готівки десь треба зберігати великий запас. Раніше в Європі було два великі ринки: один був Банком Франції, а другий – Банком Англії. Але після того, як Банк Франції призупинив виплати грошових знаків (під час війни 1870 року), його використання як резерву грошових знаків закінчилося. Відповідно Лондон став єдиним великим центром обмінних операцій у Європі, а не одним із двох. Перевага Парижа частково зросла завдяки розподілу політичної влади. Лондон став беззаперечним лідером у сфері міжнародних фінансів після 1873 року, особливо за межами континенту, але Париж аж ніяк не був повністю відкинутий у тінь. Ключову роль Лондона посилила роль, яку він відіграв у передачі франко-прусської контрибуції. Новий уряд Німеччини в кінцевому підсумку отримав значні претензії в фунтах стерлінгів, що разом із крахом Віденської біржі допомогло прискорити Велику депресію.

Після 1870 року Франція не оскаржувала британське фінансове лідерство. Навпаки, у таких випадках, як криза Берінга 1890 року, вона підтримала Лондон золотою позикою від Банку Франції Банку Англії. Хоча вершиною світової фінансової системи був Лондон, зовнішні баланси також підтримувалися центральними банками в Парижі та Берліні, як провінційні міста в національній системі [51, с. 89].

Боротьба Нью-Йорка з домінуванням Лондона починається з 1900 року. У своїй доповіді за 1904 рік Контролер валюти США рекомендував дозволити національним банкам з капіталом понад 1 мільйон доларів приймати переказні векселі та відкривати іноземні філії. Під час паніки 1907 року американські банки позичили понад 500 мільйонів доларів у Європи, щоб подолати нееластичність грошової маси.

У 1916 році три провідні американські банки, Guaranty Trust, Bankers Trust і J. P. Morgan, організували синдикат, в рамках якого 175 американських банків надали кредити під акцептні кредити 75 французьким фірмам. Під час Першої світової війни ряд відділень комерційних банків, які були відкриті у Франції та Британії на початку століття, були розширені та засновані нові, щоб обслуговувати як державні фінанси, так і промисловість [42, с. 216].

З 1914 року Лондон мав труднощі у збереженні своєї ролі центру іноземних резервів і джерела коротко- та довгострокових кредитів. Зростання Нью-Йорка викликало дві реакції — страждання через втрату лідерства та полегшення через перекладання відповідальності. Починаючи з 1936 року і особливо під час Другої світової війни, Сполучені Штати все більше визнавали світове фінансове лідерство. Нью-Йорк був світовим фінансовим центром з початку 1950-х років до кінця десятиліття, коли почав розвиватися ринок євродоларів.

Основними чинниками формування міжнародного ринку є становлення міжнародного поділу праці, інтеграція у систему світових взаємин громадського виробництва, зосередження та централізація фінансового капіталу. Величезну роль світової економіки у міжнародній валютно-кредитної сфері грають міжнародні фінансові центри. Вони почали утворюватися наприкінці 40-х років XX століття після Другої Світової війни. На даний момент міжнародний фінансовий ринок – це величезні фінансові центри, в яких концентрується та розподіляється по всьому світу велика кількість фінансових ресурсів. Вони відбувається більшість всіх міжнародних валютних, кредитних, депозитних і страхових операцій.

Аналізуючи дані британської аналітичної компанії Z/Yen Group, приходимо до висновку, що нині головними світовими фінансовими центрами є Нью-Йорк, Лондон і Токіо. Однак варто відзначити, що різниця між лідерами невелика і надалі можлива зміна позицій [44, с. 7].

Міжнародні фінансові центри поєднують у собі кредитно-фінансові інститути та банки, які здійснюють різні міжнародні угоди та операції із золотом, цінними паперами. Ступінь інтеграції валютно-кредитних фінансових ринків має відповідати інтеграції у таких сферах як сільське господарство, зовнішня торгівля, промисловість. Так, після подолання протиріч країн-членів ЄС у проведенні фінансової політики держав вдалося досягти інтеграції шляхом скасування валютних обмежень у 90-х роках; створення єдиного ринку капіталів та фінансових послуг у 1993 р. та запровадження Євро у 1999 р., у зв'язку з чим ринок ЄС став другим за масштабами фондовим ринком після США [29, с. 53].

На сьогоднішній день багато країн зацікавлені у створенні світових чи хоча б регіональних фінансових центрів на своїй території, оскільки це сприяє притоку капіталу до країни, збільшуючи податкові надходження, покращуючи інвестиційний клімат та забезпечуючи зростання зайнятості. Тому не рідко можна спостерігати серйозну конкуренцію між світовими та регіональними фінансовими центрами. Розвинений міжнародний фінансовий центр повинен мати необхідні елементи, які, на нашу думку, включають гнучку систему фінансових інструментів, наявність стабільної фінансової системи та інститутів з урахуванням структури законодавства та здатність виділення пріоритетних напрямів іноземного капіталу. Для можливості перетворення на міжнародний фінансовий центр потрібно враховувати дотримання таких умов: наявність економічної свободи, технологічної та технічної оснащеності, мобільності ринку, стабільної валюти, знань та капіталовкладень, ефективних фінансових інститутів.

Серед основних функцій міжнародних функціональних центрів можна виділити розробку та реалізацію стратегії щодо розширення фінансової системи країни на довгостроковий період. Важливу роль відіграють національні регулюючі органи, які забезпечують узгоджені заходи координації діяльності

фінансового порядку. При розвитку міжнародних функціональних центрів необхідно враховувати процес глобалізації світової фінансової системи, оскільки нерозвинені національні фінансові ринки не зможуть встояти перед потужнішими, що призведе до зниження конкурентоспроможності країни у світовому масштабі та створить загрозу національній економічній безпеці.

Виділяють наступні етапи розвитку міжнародного фінансового центру [31, с. 67]:

- концентрація національних фінансових ресурсів;
- концентрація фінансових ресурсів країн регіону;
- концентрація та перерозподіл світових фінансових ресурсів.

Передумовами для формування МФЦ є:

- стабільність національної валюти та низька інфляція;
- розвинена національна банківська система, інтегрована у світову банківську систему;
- наявність надлишкових для національної економіки обсягів позичкового капіталу;
- розвинені грошовий, кредитні, валютний, фондовий ринки;
- наявність національних ТНК та ТНБ;
- розвинуте законодавство у сфері регулювання фінансового ринку;
- розвинена інфраструктура.

Слід розглянути та порівняти особливості функціонування МФЦ у різних країнах. МФЦ у Лондоні формувався у сприятливих геополітичних та ринкових умовах. При його формуванні були забезпечені схожі умови оподаткування та реєстрації для резидентів та нерезидентів. Відсутність системи пільг та преференцій для іноземних учасників дозволила створити рівні умови конкуренції для резидентів та нерезидентів і тим самим забезпечити розширення операцій резидентів із фінансовими ресурсами іноземних інвесторів.

МФЦ у Нью-Йорку формувався як конкурент Лондона. Це зумовило необхідність використання системи пільг та преференцій для іноземних учасників. Влада США забезпечувала постійне посилення позицій національного

капіталу на фінансовому ринку. До 1978 р. у США існували пільгові умови для діяльності на території США іноземних банків. Зокрема, іноземним банкам дозволялися операції із цінними паперами, заборонені для американських банків. На іноземні банки не поширювалися встановлювані ФРС США обов'язкові резервні вимоги. Це призводило до нижчої рентабельності діяльності американських банків проти іноземними. У 1978 р. у США було прийнято Закон про міжнародні банківські операції [30, с. 86].

Відповідно до цього закону ФРС США переглянула практику регулювання операцій американських банків. Було встановлено єдині для іноземних та американських банків обов'язкові резервні вимоги. Це призвело до вирівнювання умов конкуренції. Законом 1978 р. банкам було дозволено формувати у своєму складі Міжнародні банківські служби (МБС — international banking facilities). МБС являють собою підрозділи банків, які здійснюють депозитні та позичкові операції виключно з нерезидентами. За такими операціями ведеться відокремлений бухгалтерський облік. На операції МБС не поширюються встановлювані ФРС США обов'язкові резервні вимоги. Головною метою формування МБС було перенесення операцій американських банків з-за кордону на територію США, а також стимулювання надходження фінансових ресурсів світового ринку.

Досвід США показав, що функціонування МФЦ має забезпечуватись у рівних конкурентних умовах для національного та іноземного капіталу. Правове поле діяльності для нерезидентів по всій території країни фактично єдине. Відмінності існують в оподаткуванні штатів та місцевої влади. Тому американська модель МФЦ не створює преференцій для розвитку фінансового центру в якомусь одному місті. З американського досвіду також випливає, що на іноземні банки доцільно розповсюджувати всі норми пруденційного нагляду, які встановлюються для національних банків. Така політика дозволяє не лише формувати рівні конкурентні умови для національних та іноземних банків, а й забезпечувати контроль регулятора за стійкістю банківської системи. Але

одночасно допускається діяльність МБС фактично поза національним правовим полем і без дотримання обов'язкових резервних вимог.

На відміну від американської моделі, у низці країн використовується модель, за якої цілеспрямовано формуються пільгові умови створення міжнародного фінансового центру в якомусь обраному місті. Зокрема, така модель була застосована під час створення міжнародних фінансових центрів у Дубаї, Токіо, Сан-Паулу, Шанхаї.

Таким чином, слід вважати, що для створення МФЦ, що обслуговує зростаючі світові потоки капіталу між фінансовими ринками, потрібна наявність ряду елементів [26, с. 208]:

1) зручне географічне розташування;

2) стійка конкурентоспроможна фінансова система та стабільна валюта;

3) ефективно функціонуюча банківська система та фондова біржа;

4) пропозиція різноманітних фінансових інструментів, які забезпечують інвесторам та реципієнтам капіталу широкий вибір варіантів з погляду дохідності, ризику, термінів, ліквідності та контролю;

5) високорозвинена інфраструктура для забезпечення національних та міжнародних валютних, кредитних та фінансових операцій;

6) розвинений сектор інформаційних та мережевих технологій, застосування сучасних високотехнологічних міжнародних систем зв'язку;

7) привабливі податкові умови, ліберальне податкове законодавство;

8) ефективне регулювання біржової діяльності;

9) сприятливий діловий та інвестиційний клімат;

10) спрощені системи реєстрації та оформлення угод;

11) розвинені правова та судова системи із забезпеченням захисту прав власності, ефективним регулюванням та правозастосуванням;

12) наявність професійних кадрів, що спеціалізуються в галузі фінансів, ефективної системи підготовки, перепідготовки та атестації персоналу;

13) макроекономічна та політична стабільність;

14) активна маркетингова політика щодо формування бренду та іміджу міста як світового фінансового центру;

15) комфортний рівень проживання (розвинена транспортна інфраструктура, зручний візовий режим, доступне житло, розвинена система охорони здоров'я та ін.).

Отже, МФЦ можна визначити як місце, в якому базуються головні офіси найбільших фінансових компаній та банків, у тому числі з великою питомою вагою іноземного капіталу; МФЦ зосереджує більшість фінансових операцій та послуг у країні та займає велику нішу у світовому фінансовому співтоваристві; відрізняється високою часткою спеціалістів фінансового профілю у місцевій системі зайнятості населення.

1.3. Функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації

Створення МФЦ розвиває інвестиційний клімат, допомагає припливу капіталу до країни, збільшує зайнятість населення та податкові надходження до бюджету держави. Хоча щоб збільшити привабливість центру для іноземних інвесторів, необхідно створити сприятливі умови. В даний час триває активна запекла боротьба за інвесторів і кожен МФЦ намагається створити найбільш привабливі умови для інвесторів. Проблема створення МФЦ особливо актуальна нині, оскільки. процеси глобалізації мають сильний вплив діючих МФЦ на всю світову економіку. Існуючі МФЦ мають у своєму розпорядженні велику кількість важелів для впливу на економіку не тільки у своїх країнах, а й на економіку країн, що розвиваються.

Концепція «тимчасових зон» умовно поділяє карту світових часових поясів на 3 зони: Америка, Європа та Азія. На підтвердження цієї гіпотези існує, на нашу думку, як мінімум 2 аргументи: фізіологічні можливості робочої сили та історія створення Сінгапуру. Один із керівників сінгапурського відділення «Bank of

America» Ван Онен у розмові з економічним радником першого прем'єр-міністра країни наступним чином охарактеризував модель безперервного руху капіталу в рамках світового фінансового ринку: «Погляньте: фінансовий світ починається в Цюріху. Банки Цюріха відкриваються о 9:00 ранку, трохи згодом відкриваються банки у Франкфурті, ще пізніше – у Лондоні. Після обіду банки у Цюріху закриваються, потім закриваються банки у Франкфурті та Лондоні. У цей час банки у Нью-Йорку ще відкриті [34].

Таким чином, Лондон спрямовує фінансові потоки до Нью-Йорка. На той час, коли після обіду закриються нью-йоркські банки, вони вже переведуть фінансові потоки до Сан-Франциско. До того як закриються банки в Сан-Франциско, до 9:00 ранку швейцарського часу, коли відкриються швейцарські банки, у фінансовому світі нічого не відбувається. Якщо ми розташуємо Сінгапур посередині, то до закриття банків у Сан-Франциско Сінгапур зможе прийняти від них естафету, а коли закриються банки в Сінгапурі, вони зможуть перевести фінансові потоки в Цюріх. Таким чином, вперше в історії стане можливим глобальне цілодобове банківське обслуговування» [15, с. 22].

Раніше було відзначено, що лідерство фінансових центрів у Лондоні та Нью-Йорку, що знаходяться в різних часових зонах, не піддається сумніву в середньостроковій перспективі. Залишається відкритим питання визначення третього глобального МФЦ в азіатському часовому поясі. Вважаємо, для цієї ролі Сінгапур має більше підстав, ніж конкуруючі центри у регіоні.

Стратегія розвитку фінансового сектора Сінгапуру у другій половині XX століття, на думку ряду дослідників, була орієнтована на 2 ключові напрямки: підтримка зростаючих обробних галузей промисловості та перехід від індустріальної структури економіки з невисокою доданою вартістю до постіндустріальної з превалюванням сфери послуг, у тому числі фінансового посередництва. Завдяки підтримці Великобританії, уряду Сінгапуру вдалося знайти свою нішу на глобальному фінансовому ринку: тут отримав розвиток ринок «азіатських доларів».

Глобалізація ринків фінансових послуг підштовхує МФЦ до посиленого зростання та консолідації: так, у перших трьох містах рейтингу (Нью-Йорк, Лондон та Токіо) проводиться половина всіх операцій світових валютних бірж. Країни зацікавлені у створенні не лише місцевих, а й міжнародних фінансових центрів.

Чотири фінансові центри зі США входять до ТОП-10 рейтингу The GFCI, при цьому половину з ТОП-12 складають представники північноамериканського континенту. Зазначимо, що на сьогодні 75% фінансових центрів із ТОП-12 функціонують у системі англо-саксонського права. Вони ж демонструють високий абсолютний приріст бального рейтингу, тому займані ними позиції закономірні. Причому лідерство північноамериканських фінансових центрів обумовлено саме випереджаючим зростанням за сукупністю досліджуваних параметрів: наприклад, середній абсолютний бальний приріст конкуруючих центрів Західної Європи в наведеній вибірці становив +34 бали проти +46 балів у США та Канаді [9, с. 35].

Арабські фінансові центри значно покращили свої позиції за останні 6 років – їх прогрес у рейтингу найбільш суттєвий серед наведених у таблиці конкурентів. Тут слід відзначити рівномірне зростання у регіоні, що дозволяє зробити висновок, що арабські фінансові центри швидше доповнюють одне одного, ніж є прямими конкурентами. Ця особливість й у північноамериканських центрів. Причому якщо країни Перської затоки є переважно джерелами фондування та інвестицій завдяки накопиченій нафтовій ренті в регіоні, то фінансові центри США не конкурують між собою завдяки високій диверсифікації послуг, що надаються: Нью-Йорк акумулює 2/3 активів іноземних банків, що діють у США, тут же розташовуються найбільші біржі країни; Чикаго є центром світової торгівлі опціонами.

Фінансові центри країн БРІКС демонструють різноспрямовану динаміку у дослідженні компанії Z/Yen Group Ltd. Відзначимо послаблення позицій фінансових центрів материкового Китаю за останні 5 років. Фінансовим центрам у Пекіні та Шеньчжені вдалося покращити свій бальний рейтинг, але зниження

їхнього рангу свідчить про випереджальне зростання конкурентів за минулі 6 років, насамперед фінансових центрів із країн Перської затоки та Західної Європи. Високі позиції у рейтингу розвитку фінансових ринків, підготовленого ВЕФ, займають країни з англо-саксонською моделлю права: США, Канада, Сінгапур, Гонконг, Великобританія, ПАР та Катар. За досліджуваний період склад ТОП-5 фінансових центрів не змінився: до провідних фінансових центрів планети входять Нью-Йорк, Лондон, Гонконг, Сінгапур і Токіо з вираженою перевагою перших двох міст [1, с. 8].

Склався тренд до домінування північноамериканських центрів на глобальному ринку фінансів: до ТОП-10 входять 5 МФЦ зі США, до ТОП-12 – відразу 6 міст з Північної Америки, що надають широкий спектр унікальних фінансових послуг. Істотний прогрес у рейтингу досягли фінансові центри Об'єднаних Арабських Еміратів (Дубай та Абу-Дабі), зокрема за рахунок акумулювання наддоходів від продажу вуглеводнів. Найбільші МФЦ континентальної Європи зазнають зростання тиску з боку північноамериканських фінансових центрів. Серед держав БРІКС спостерігаються різноспрямовані тенденції: про найбільший прогрес за 6 років відзначено у Мумбаї (Індія): фінансовому центру вдалося суттєво покращити свої позиції у загальному рейтингу на +14 позицій відповідно до 42 місця у 2010 р. [2, с. 18].

Шанхай, Шеньчжень, Пекін входять до 2-ї та 3-ї десятки світового рейтингу; позиції Сан-Паулу (Бразилія) залишилися практичними незмінними. За оцінками міжнародної організації, ПАР істотно виділяється серед країн БРІКС за рівнем розвитку фінансового ринку, проте, згідно з рейтингом The GFCI-19, це слабко вплинуло на позиції фінансового центру в столиці африканської держави навіть на тлі інших країн-партнерів по БРІКС.

За результатами аналізу рейтингів міжнародних фінансових центрів, незважаючи на домінуюче становище Лондонського Сіті, Великобританія посідає лише 16 місце в рейтингу країн за рівнем розвитку фінансових ринків і поступається іншим державам із англо-саксонською системою права. Також аналіз щодо БРІКС виявив невідповідність високої оцінки фінансового ринку

ПАР (12 місце у світі) скромним позиціям фінансового центру в Йоганнесбурзі (51 місце) [3, с. 243].

Зважаючи на процеси глобалізації, у столиці Катару діє спеціальний правовий режим, заснований на принципах міжнародного права та розроблений за британською моделлю. За нашими оцінками, цей фінансовий центр залежить від економічного розвитку країн Перської затоки, а саме від кон'юнктури світового ринку нафти. Фінансовий центр у Катарі має суттєвий потенціал для просування в рейтингу The GFCI у порівнянні з сусідніми державами регіону в середньостроковому періоді, хоча прогнозувати його перспективи на тлі зростаючих конкурентів з Азіатсько-Тихоокеанського регіону, а також успіху МФЦ у Дубаї досить проблематично.

Найбільше південне місто світу – Мельбурн – поступилося Сіднею званням провідного фінансового центру країни. На думку Саймона Хіаобіна Чжао, лідерство останнього зумовлене зміцненням зовнішньоекономічних зв'язків Австралії з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону внаслідок їхнього стрімкого економічного зростання. До цього моменту Мельбурн мав привілейоване становище на материку завдяки обслуговуванню фінансових операцій країни з європейськими державами [6, с. 116].

Ванкувер територіально розташований на західному узбережжі Канади, за чисельністю населення входить до трійки найбільших міських агломерацій у країні. Даному МФЦ досить швидко вдалося закріпитися в ТОП-20 рейтингу The GFCI, що підтверджує зроблені ще в 2010 році прогнози китайських дослідників: стрімке економічне зростання в країнах Азії, що розвивюється, яке триватиме в найближчі кілька років на тлі уповільнення економік розвинених держав, дає можливості для розвитку фінансових центрів, які мають тісні торгово-економічні зв'язки із цим регіоном. Таким чином, окрім Ванкувера, на Північноамериканському континенті перспективи подальшого зростання має також Лос-Анджелес, що знаходиться на узбережжі Тихого океану.

Глобалізація двояко позначається на фінансовому секторі економіки. З одного боку, вона сприяє розвитку інфо-комунікаційних технологій в ньому, а з

іншого боку, впровадження цих технологій веде до загострення конкуренції та до зниження маржі на стандартизовані фінансові продукти та знижує дохідність традиційних фінансових угод. В умовах глобалізації існує необхідність постійно захищати та контролювати локальні інформаційні та операційні переваги, які є у того чи іншого фінансового центру. Все це позначається на значенні міжнародних фінансових центрів (МФЦ), оскільки контроль, пов'язаний з визначенням їх відповідності сучасним вимогам, що ведеться, веде до ринкової делокалізації окремих галузей промисловості [4, с. 205].

Ключовим обґрунтуванням втручання держави у процес регулювання є недосконаліть ринкового механізму, при цьому фінансовий сектор через своє «всеосяжне» охоплення впливає на поведінку всіх економічних суб'єктів, включаючи населення. Існують різна погляди економістів на необхідність державного регулювання фінансових ринків, що спричинена насамперед недосконалістю ринкового механізму. Як показав досвід останніх глобальних фінансових потрясінь, особливо криза 2008 року, їх негативний вплив може поширитися на всі економічні суб'єкти далеко за межами тієї фінансової системи, де відбувся збій «механізму».

Таким чином, у періоди економічної нестабільності такі конкурентні переваги фінансових центрів, як високий рівень розвитку міської інфраструктури, географічне положення, зручна тимчасова зона та інші нецінові конкурентні фактори, за інших рівних умов, відходять на другий план порівняно з ефективністю механізму регулювання та нагляду фінансових ринків. Слід визначити його основні елементи: пруденційне регулювання (англ. prudential supervision) та нагляд за підприємницькою діяльністю (англ. business conduct supervision).

Основною метою пруденційного регулювання є забезпечення надійності та стійкості фінансових інституцій, а також зниження системних ризиків фінансового сектора. Останні визначають як можливість виникнення зриву надання фінансових послуг у зв'язку з погіршенням стану всієї фінансової системи або її частини та існуванням потенційних негативних наслідків для

реальної економіки. У відкритій ринковій економіці неможливо повністю нейтралізувати системні ризики фінансового сектора: для мінімізації ймовірності їх реалізації контролюючі органи застосовують інструменти пруденційного регулювання, яке, залежно від цілей, поділяється на макро- та мікропідходи. На думку експертів Європейського Центрального Банку, обидва використовують єдиний інструментарій, який застосовується на рівні окремих фінансових інституцій, але мають різні, хоч і пов'язані цілі [8, с. 84].

Пруденційне регулювання можна також визначити як процес, що складається з чотирьох послідовних стадій: здійснення контролю, наприклад за допомогою впровадження інститутів атестації, ліцензування та сертифікації діяльності професійних учасників фінансового ринку; безперервний моніторинг стану всієї фінансової системи та її учасників шляхом аналізу макро-статистичної інформації, визначення мінімальних регуляторних вимог тощо; покарання порушників встановлених нормативів шляхом накладення штрафів, відкликання ліцензій та інших законних засобів впливу; кризове управління: страхування депозитів, санація проблемних фінансових установ, банкрутство неспроможних учасників ринку.

Пріоритетним напрямом мікропруденційної політики є забезпечення фінансової стійкості окремих фінансових установ та контроль над обсягами прийнятих ризиків останніми. В економічній літературі поширена думка, що цей підхід не може повністю забезпечити стабільність світової фінансової системи, що наочно продемонструвала глобальну кризу 2008 року.

Нова економічна реальність спонукала світову спільноту до зміни мети в галузі фінансового регулювання; в результаті акцент змістився у бік макропруденційного підходу: на перший план виходить оцінка потенційних втрат економіки в цілому через реалізацію системних ризиків у фінансовому секторі, який може негативно впливати на реальний сектор через ефект «доміно»: крах однієї фінансової установи здатний дестабілізувати діяльність пов'язаних економічних суб'єктів [10, с. 244].

Отже, в умовах глобалізації світові фінансові центри зобов'язані дотримуватись деяких вимог для успішної діяльності та поступального розвитку: розвиненість фінансового ринку, сприятлива податкова політика, можливості для розширення міжнародних інвестицій, доступність ринку для іноземних осіб, сприятливі економічні умови тощо.

Висновки до розділу 1

Глобальні (світові) міста виступають як загальносвітові центри, поклавши на себе функції центрів управління та контролю за загальним економічним порядком у світі у вигляді регулювання діяльності світових фінансових ринках. Амстердам, – будучи світовою фінансовою столицею XVII століття, базувався на торговельній гегемонії Нідерландів у тодішньому світі, і нинішні провідні світові фінансові центри – Лондон, Нью-Йорк, Токіо – спираються на лідируючі позиції у світовій економіці країн, які вони представляють.

Лондон став беззаперечним лідером у сфері міжнародних фінансів після 1873 року. Боротьба Нью-Йорка з домінуванням Лондона починається з 1900 року. З 1914 року Лондон мав труднощі у збереженні своєї ролі центру іноземних резервів і джерела коротко- та довгострокових кредитів. Починаючи з 1936 року і особливо під час Другої світової війни, Сполучені Штати все більше визнавали світове фінансове лідерство. Нью-Йорк був світовим фінансовим центром з початку 1950-х років до кінця десятиліття, коли почав розвиватися ринок євродоларів.

Досвід США показав, що функціонування МФЦ має забезпечуватись у рівних конкурентних умовах для національного та іноземного капіталу. Правове поле діяльності для нерезидентів по всій території країни фактично єдине. На відміну від американської моделі, у низці країн використовується модель, за якої цілеспрямовано формуються пільгові умови створення міжнародного фінансового

центру в якомусь обраному місті. Зокрема, така модель була застосована під час створення міжнародних фінансових центрів у Дубаї, Токіо, Сан-Паулу, Шанхаї.

Глобалізація ринків фінансових послуг підштовхує МФЦ до посиленого зростання та консолідації: так, у Нью-Йорку, Лондоні та Токіо проводиться половина всіх операцій світових валютних бірж. Країни зацікавлені у створенні не лише місцевих, а й міжнародних фінансових центрів.

Арабські фінансові центри значно покращили свої позиції за останні 6 років. Тут слід відзначити рівномірне зростання у регіоні, що дозволяє зробити висновок, що арабські фінансові центри швидше доповнюють одне одного, ніж є прямими конкурентами. Ця особливість й у північноамериканських центрів. Причому якщо країни Перської затоки є переважно джерелами фондування та інвестицій завдяки накопиченій нафтовій ренті в регіоні, то фінансові центри США не конкурують між собою завдяки високій диверсифікації послуг, що надаються: Нью-Йорк акумулює 2/3 активів іноземних банків, що діють у США, тут же розташовуються найбільші біржі країни; Чикаго є центром світової торгівлі опціонами.

РОЗДІЛ 2
СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

2.1. Характеристика найважливіших світових фінансових центрів

Фінансові центри, які спеціалізуються на транскордонній діяльності, стали невід'ємною частиною глобальної фінансової системи. До 1970-х років міжнародне фінансове посередництво було зосереджено в кількох великих містах, які також слугували центрами внутрішньої діяльності, зокрема в Лондоні та Нью-Йорку. З тих пір фінансові центри, які обслуговують переважно нерезидентів – відтепер транскордонні фінансові центри – стали посередниками транскордонних фінансових потоків. У невеликих економіках, у яких розташовані транскордонні фінансові центри, частка глобальних зовнішніх активів і зобов'язань зросла з приблизно 15% наприкінці 1980-х років до 30% наприкінці 2010-х років – початку 2020-х років – навіть якщо їх частка у світовому ВВП залишалася незмінною на рівні менше 3% (рис. 2.1) [47].

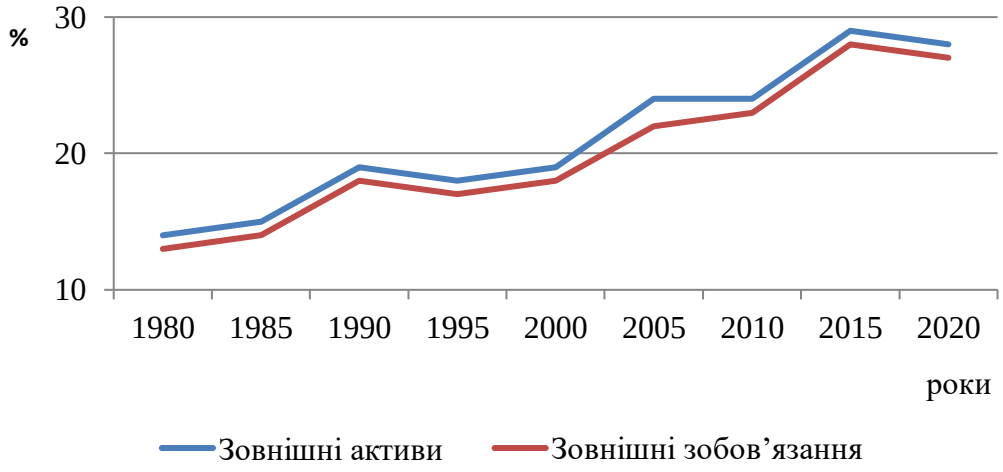

Рисунок 2.1 – Частка транскордонних фінансових центрів у загальному світовому обсязі

Джерело: [3935]

Міжнародне фінансове посередництво перемістилося від великих до менших економік. Економія за рахунок масштабу та розмаху сприяє концентрації діяльності у фінансових центрах, розташованих у більших економіках. Тим не менш, на економіки G20, на які припадає близько 80% світового ВВП, їхня частка глобальних зовнішніх активів і зобов'язань впала з понад 65% наприкінці 1980-х років до приблизно 55% наприкінці 2010-х років (рис. 2.1).

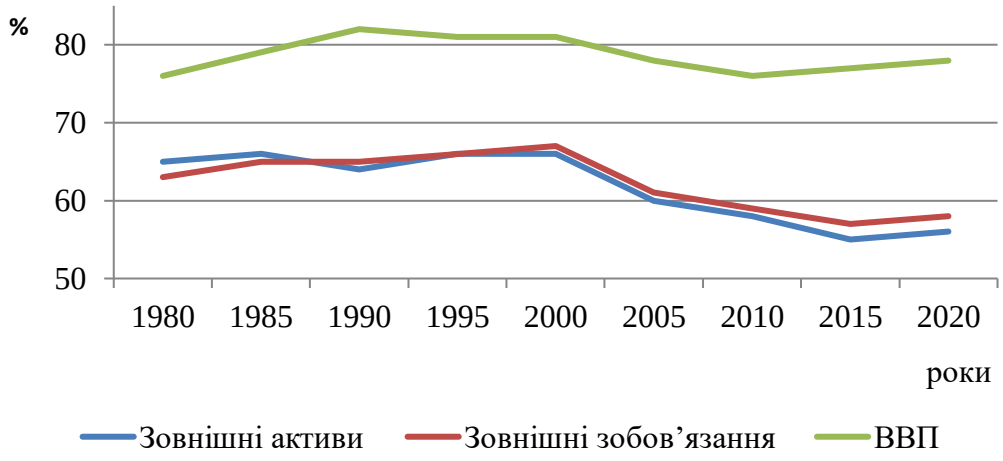

Рисунок 2.2 – Частка економік G20 в загальному світовому обсязі

Джерело: [3935]

Протилежні тенденції в частках транскордонних центрів і економік G20 демонструють важливість факторів, які діють проти концентрації фінансової діяльності. Одним із таких факторів є фізична відстань між фінансовими посередниками та їхніми контрагентами. Іншим є відмінності в регулюванні та оподаткуванні; перший стимулював раннє зростання транскордонних центрів, тоді як другий відіграв більшу роль останнім часом.

З моменту своєї появи в 1970-х роках транскордонні фінансові центри забезпечили собі величезну роль у світовій фінансовій системі. Вони процвітали завдяки переходу міжнародного посередництва від банків до НБФУ. Їх наполегливість і здатність до адаптації вказують на важливість факторів, таких як часові пояси, регулювання та податки, які діють проти природної тенденції фінансової діяльності концентруватися в кількох глобальних фінансових центрах. Транскордонні центри приносять переваги глобальній фінансовій системі, але

водночас створюють проблеми для її безперебійного функціонування. Їхнє зростання спричинило конкурентний тиск на глобальні та національні фінансові центри з метою зниження витрат, впровадження інновацій та покращення якості їхніх послуг. У той же час, оскільки транскордонні фінансові центри сприяють регулятивному арбітражу та приховують ризики, вони можуть підірвати міжнародні зусилля щодо посилення стійкості міжнародного фінансового посередництва [47].

У той час як консолідований нагляд діє як гарантія проти регулятивного арбітражу в банківській сфері, небанківський фінансовий сектор створює більшу проблему для узгодженості регулювання. Важливим кроком для посилення стійкості НБФУ є використання менш фрагментованого та більш консолідованого наглядового погляду на їх діяльність. Рада з фінансової стабільності очолює міжнародні зусилля щодо посилення стійкості небанківського фінансового посередництва [47].

Крім того, транскордонні центри ускладнюють аналіз ризиків, приховуючи кінцеве джерело та призначення інвестицій і навіть тип інвестицій. Наприклад, оцінки американських портфельних інвестицій у ринки, що розвиваються, приблизно на третину вищі на основі національності позичальників, а не місця їхнього проживання, причому інвестиції через транскордонні центри пояснюють велику частину різниці. Подібним чином, у випадку країн, де компанії випускають облігації через фінансові дочірні компанії в транскордонних центрах, вплив умов глобального фінансового ринку може бути недооцінений, оскільки надходження від облігацій відображаються як ПІІ (у формі внутрішньофірмової позики), а не як портфельні зобов’язання [47].

Міжнародні фінансові центри (МФЦ), визначені як міста з концентрацією фінансових компаній, які здійснюють транскордонні операції, виконують ключові функції у світовій економіці та є центром Глобальної фінансової мережі (GFN). GFN посилається на концептуальну основу, вперше розроблену Coe, Lai та Wójcik, яка відображає глобальний фінансовий сектор через взаємозв’язані структури та агентства фінансових центрів, офшорних юрисдикцій, фінансових і

бізнес-служб і світових урядів [37]. МФW виконують ключові функції прийняття рішень у глобальній економіці, але їхній статус не є безумовними, і їхня географія не є фіксованою.

Звертаючись до ключових напрямків впливу в GFN, наші висновки підкреслюють постійний високий авторитет Нью-Йорка та Лондона (NY-LON), важливість Гонконгу та Сінгапуру як проміжних МФЦ, а також постійне значення Середньосхідних і офшорних МФЦ у GFN. Таким чином, транскордонні МФЦ є ключовими для розширення та інтернаціоналізації. В умовах сучасної глобалізації та фінансування вони дозволяють компаніям збільшувати свою частку ринку, отримувати фінансову синергію, оптимізувати розподіл ресурсів, отримувати доступ до нових знань і генерувати акціонерну вартість [41]. Злиття та поглинання надають МФЦ механізм для збагачення широти та глибини свого фінансового сектора шляхом доступу до нових ринків, навичок та інвестицій, що згодом наближає їх до інших груп МФЦ у GFN [45].

Розмір ринку торгівлі валютою є незрівнянним і перевершує на порядок всі інші форми міжнародних економічних відносин, такі як торгівля товарами, торгівля послугами, міжнародний рух капіталу, робочої сили або технології. Приблизно 41% всіх угод з валютою складають угоди спот, 53% – прямі форварди і свопи і близько 6% – ф'ючерси та опціони, причому частка угод своп поступово скорочується, прямих форвардів і свопів – збільшується, а ф'ючерси та опціони продовжують залишатися. Світовий валютний ринок здійснює рух фінансових ресурсів між державами, опосередковуючи міжнародну торгівлю товарами та послугами, міжнародну міграцію капіталів. Центрами світового валютного ринку є світові фінансові центри (МФЦ) – центри зосередження банків та спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, які здійснюють міжнародні валютні, кредитні та фінансові операції, угоди з цінними паперами, дорогоцінними металами, деривативами [11, с. 321].

Найпредставнішим є американський центр, у якому головну роль відіграє Нью-Йорк як осередок найбільших фінансових інститутів світу. Серцевиною Нью-Йорка вважається Нью-Йоркська фондова біржа. У Європі провідним

фінансовим центром є Лондон, який займає перше місце у світі за валютними, депозитними та кредитними операціями. Лише щоденний обсяг угод із валютою в англійській столиці наближається до 500 млрд. дол. США [12, с. 36].

Наприкінці 60-х років зросли фінансові центри на Далекому Сході. Цьому сприяв швидкий розвиток економіки Японії та інших азіатських «драконів», які завойовують міцне становище у світовій торгівлі та перетворюються на кредиторів західних країн. У 80-х роках. виникли нові фінансові центри на колишніх «задвірках» світового господарства – у Бахрейні, Панамі, на Багамських, Каймановых та нідерландських Антильських островах. Вони функціонують на офшорних засадах, тобто фінансові операції тут не піддаються національному регулюванню. Як правило, вони мають пільговий валютний режим, що й приваблює сюди транснаціональні банки та корпорації. На світових регіональних ринках зазвичай котируються в повному обсязі валюти, лише найбільш вживані учасниками цього ринку, тобто місцеві грошові одиниці та ряд провідних вільно конвертованих валют, насамперед резервних валют. При цьому в результаті різниці в часі курси провідних (резервних) валют, котируються на різних ринках або на тому самому ринку, в різний час дещо відрізняються при збереженні загальних тенденцій.

В останній чверті XX століття – на початку XXI століття намітилася тенденція до посилення концентрації фінансових операцій у рамках міжнародних та регіональних фінансових центрів. Так, у Німеччині провідні позиції займає Франкфурт-на-Майні, у Франції Ліон поступається позицією Парижу, в Австралії Мельбурн — Сіднею. У цих країнах зростання значення провідного центру пов’язане з прискореним його розвитком, а не згортанням діяльності його конкурентів. Більшість провідних центрів домагаються статусу світового чи регіонального фінансового центру, концентруючи непропорційно велику частку міжнародних операцій. Наприклад, у Нью-Йорку зосереджено понад 2/3 всіх активів іноземних банків, які є у США [5, с. 11].

Міжнародний фінансовий центр Пусана (BIFC) є головним фінансовим і торговим центром Південної Кореї. BIFC розташований у найвищій вежі Пусана,

другого за величиною міста Південної Кореї. Пусан, разом із Сеулом, був визначений урядом як один із двох національних фінансових центрів у 2009 році. Частково цей крок став визнанням того факту, що промислові та технологічні ініціативи портового міста відіграють вирішальну роль в економіці та за її межами. Сьогодні членами BIFC є близько 30 фінансових установ і все більше бажаючих приєднатися. Разом ці фірми контролюють загальні активи вартістю 130 мільярдів доларів. Враховуючи статус міста як промислового кластера та логістичного центру, цілком природно, що BIFC зосередився на фінансових потребах морської галузі як на одній зі своїх основних спеціалізацій [48].

Фінансування морських проектів – складна гра. Це передбачає підтримку підприємств, що, як очікується, займе значно більше часу, ніж багато інших форм корпоративного фінансування. Ці проекти також зазвичай значно більші за масштабом, що створює більшу волатильність. Успіх у морських фінансах вимагає глибокого знання міжнародної економіки, а також вузькоспеціалізованих знань у суміжних галузях. Враховуючи триваліші часові рамки проектів у морському секторі, значні комерційні банки часто втрачають інтерес до галузі під час рецесії. Така відраза може мати драматичний вплив на малі та середні підприємства. Це, у свою чергу, впливає на домогосподарства в Пусані та в інших місцях. Щоб запобігти цим негативним наслідкам, багато морських підприємств вживають запобіжних заходів.

Все більше компаній також звертаються до відносно нового Морського фінансового центру – окремої організації в рамках великої BIFC. З моменту свого заснування в 2014 році MFC контролює накопичені кредити на суму приблизно 29 мільярдів доларів США та гарантії на суму 28 мільярдів доларів США [48]. Розташування цього центру всередині BIFC полегшило фінансування морських проектів фінансовими установами. У минулому, коли морській компанії потрібно було придбати нове судно або офшорне обладнання, їй доводилося звертатися до окремих фінансових установ. І навпаки, банківським установам часто доводиться звертатися між собою щодо великих або складних операцій, які вимагають співпраці. Створення MFC зробило процес більш простим для обох сторін,

оскільки команди, відповідальні за такі рішення, тепер знаходяться в одному місці. Це дозволяє підвищити ефективність морського фінансування не лише для суднобудування, але й для офшорних проектів, морського обслуговування та морського обладнання. У той час як одні передбачають фінансування проектів найбільших судноплавних компаній світу, інші залучають підприємців з малими підприємствами. Розвиток MFC є частиною масштабних зусиль з перетворення Пусана на важливий центр морських фінансів. Очікується, що обсяги світової торгівлі залишаться незмінними або продовжуватимуть зростати в найближчі кілька років. Зосередження на морських фінансах дає BIFC можливість відігравати більшу роль на світовому ринку.

Останніми роками вихід Британії з ЄС поставив під загрозу позицію Лондона як ланки європейських угод, а повзучий авторитаризм Китаю в Гонконзі притупив привабливість міста як комерційного центру. Деякі міста подвоюють свою роль, слугуючи як міжнародними, так і внутрішніми фінансовими центрами. Нью-Йорк – найкращий приклад. Інші грають лише одну з двох частин. Сінгапур, місто-держава з населенням, яке ледь сягає 6 мільйонів, але відіграє вирішальну роль в Азії як центр багатства та бізнесу. Такі офшори, як Джерсі та Кайманові острови, є свого роду фінансовими центрами. Розмір їхніх ринків капіталу обмежений, а їхня роль як бізнес-центрів незначна — небагато глобальних компаній розміщуватимуть свої європейські штаб-квартири на Нормандських островах, яким би привабливим не був податковий режим, — але вони можуть бути кріпленнями для глобального управління капіталом [52].

У центрах глобальних фінансів також багато інерції: Лондон відіграє колосальну, надзвичайно важливу роль, навіть якщо економічне становище Британії у світі впало. Гонконг і надалі залишатиметься центром, навіть незважаючи на те, що його незалежність судової системи та політика, спрямована на підтримку бізнесу, далеко перевищили свої найкращі показники. У міру того, як фінансові центри отримують або втрачають ці ключові принципи, їх значення також зростатиме або зменшуватиметься.

Глобалізація та все більш транснаціональний характер фінансових послуг розвиваються прискореними темпами, а ринки, що розвиваються, виявляються одними з найбільш динамічних і вигідних місць для інвестицій і зростання. Відбуваються нові розробки для розширення доступу до ринкового фінансування, фінансових інновацій та стійкого фінансування, підкреслюючи зростаючу важливість відкритих і конкурентних ринків. Разом це створює нові можливості для фінансових гравців для досягнення економічного зростання, одночасно задовольняючи потреби суспільства. МФЦ знаходяться в центрі цієї трансформації з численними можливостями для зростання та регіонального розвитку в мінливій структурі глобальної торгівлі та фінансів.

МФЦ забезпечують інфраструктуру для інвестицій і ресурси, необхідні для стимулювання підприємництва та економічного зростання в галузях промисловості та громадах. Вони сприймають інновації у фінансах і активно сприяють розвитку сектора. МФЦ служать кластерами досконалості та досвіду в економічних і фінансових послугах і прагнуть забезпечити інклюзивний і сталий розвиток як частину інтегрованої мережі. Вони також надають мультикультурні та міждисциплінарні команди для сприяння великим внутрішнім і транскордонним транзакціям через ефективні та інтегровані системи, а також роблять все більший і більший внесок у сталий розвиток і покращення фінансової доступності та людського капіталу на користь широкої громадськості. Саме концентрація – або кластер – ефект і співпраця між фінансовими центрами зробили можливим керувати програмою розвитку більш усталених світових ринків і ринків, що розвиваються [48].

Кілька центрів на ринках, що розвиваються, доклали спільних зусиль, щоб покращити пропозицію своїх фінансових послуг, відкривши міжнародні фінансові центри та підписавши транскордонні угоди для покращення банківського та регуляторного режимів. Це допомогло залучити банки, компанії, іноземних інвесторів та юридичні фірми з усього світу. МФЦ так само стали більш залежними від технологій, що впливає на те, як клієнти отримують доступ до цих послуг і сприймаються ними, а також на те, як їх надають установи. Це

перемістило їхній фокус у бік високотехнологічних, динамічних місць і відкрило численні можливості, особливо для ринків, що розвиваються. У той же час з'явилися нові способи розповсюдження фінансових і банківських продуктів.

Нові гравці, від компаній фінансових технологій (fintech) до стартапів, а також нові технології, такі як блокчейн і штучний інтелект, зростають і глибоко трансформують архітектуру та природу інфраструктури фінансового ринку. Зокрема, вони спровокували швидке зростання фінтех-компаній, які інтегрують нові технології у свою фінансову діяльність. Фінансові центри сприяли цьому зростанню, заохочуючи ключових гравців до впровадження інноваційних технологій, від хмарних обчислень і блокчейну до штучного інтелекту та біометричних даних. Це стало можливим завдяки створенню сприятливих умов для створення та розвитку фінтех-продуктів, таких як сучасні мережі та інфраструктура, гнучке, але надійне регулювання та здатність залучати іноземних інвесторів. У той же час інновації – особливо в сегменті фінансових технологій – все частіше стають транскордонною діяльністю, коли нові підприємства та стартапи встановлюють свою присутність скрізь, де можуть процвітати їхні операції [48].

Паралельно фінансові центри ведуть розвиток ширшої фінансової екосистеми, яка відповідає міжнародним стандартам, зі спеціалізованими центрами для проведення транскордонних операцій з різними фінансовими продуктами. Зростаюче партнерство між державним і приватним секторами також дозволило фінансовим центрам покращити такі сфери, як обслуговування клієнтів, управління фінансовими ризиками та інвестиційний консалтинг, одночасно сприяючи диверсифікації та гнучкості пропонованих послуг. Державні органи та установи також підтримують фінансову інтеграцію та інновації, які сприяють стабільності, цілісності, різноманітності та ефективності фінансової системи, включаючи принципи прозорості, підзвітності та інклюзивності.

Нещодавнє зростання зелених фінансових продуктів було вражаючим, і ринки капіталу спостерігали двозначне зростання обсягу зелених облігацій. Фінансові центри також дедалі активніше просувають усі сегменти сталого

фінансування та прагнуть гарантувати, що екологічні та соціальні міркування належним чином враховуються та інтегруються в рух фінансового сектора.

Отже, розвиток фінансового ринку у кожній країні є невід'ємною частиною державної політики, спрямованої на ефективне «вливання» у світову економіку в процесі глобалізації. Тільки фінансовий ринок допоможе забезпечити в країні більш збалансований, заснований на інноваціях і стабільне в довгостроковій перспективі економічне зростання. Фінансові центри є – і залишатимуться – ключовим рушієм глобального економічного зростання.

2.2. Розвиток світових фінансових центрів в умовах криз

Найбільш відомою компанією, що займається вивченням конкурентоспроможності відомих світових центрів і складанням їх рейтингу, є британське агенція Z/Yen Group. Рейтинг Z/Yen побудований на розробленому Всесвітньому індексі центрів торгівлі (Global Financial Centres Index – GFCI), мета якого полягає в тому, щоб досліджувати головні фінансові центри глобально - з точки зору їх конкурентоспроможності. Індекс, що публікується двічі на рік цією компанією, оцінює 75 міст світу. В рамках дослідження враховуються 47 оціночних факторів, які розділені на п'ять основних груп [17, с. 89]:

- населення і вплив людського фактора;
- ступінь розвитку бізнесу;
- ємність ринку;
- рівень розвитку інфраструктури;
- загальні фактори конкурентоспроможності.

Всесвітній індекс GFCI забезпечує оцінку і ранжування фінансових центрів, ґрунтуючись на моделі оцінки фактора, яка включає в себе інструментальні фактори (зовнішні індекси), тобто з використанням великої різноманітності зіставних джерел; оцінки анкетного опитування респондентів. За результатами

останнього рейтингу найбільш конкурентоспроможними фінансовими центрами планети за індексом розвитку (GFCI Index 12) є Лондон, Нью-Йорк і Гонконг (додаток Б). Найбільш помітні зміни в рейтингу спостерігаються в ряді європейських центрів, на позиціях яких негативно позначилася криза євро. Втратили свої позиції такі фінансові центри, як Мадрид, Мюнхен, Дублін і Мілан [18, с. 231].

І хоча Нью-Йорк відстає від лідера всього на кілька пунктів, позиція Лондона, як і раніше, вважається в даному рейтингу фактично недоторканною.

Десятка найбільш конкурентоспроможних економік виглядає наступним чином [46]:

1) Швейцарія, економічна конкурентоспроможність якої оцінюється в 5,72 (за шкалою від 1 до 7);

2) Сінгапур – 5, 67;

3) Фінляндія – 5,55;

4) Швеція – 5,53;

5) Нідерланди – 5,50;

6) Німеччина – 5,48;

7) США – 5,47;

8) Великобританія – 5,45;

9) Гонконг – 5,41;

10) Японія – 5,40.

Як показує аналіз, Сінгапур продовжує своє становлення як другого сильного «ігрока» у світі серед найбільш конкурентоспроможних економік, трохи відстаючи від Швейцарії.

Варто зазначити, що ще однією організацією, що займається рейтингуванням світових фінансових центрів, є інформаційне агентство Xinhua News Agency (спільно з товарною біржею Чикаго). Використовувана система оцінки фінансових центрів включає суттєві елементи, що відображають міжнародні фінансові структури та потоки міжнародних фінансів. Індекс IFCD (International Financial Centers Development Index) повністю розкриває вплив зміни

глобальної ситуації на розвиток світових фінансових центрів. Рейтинг провідних фінансових центрів виглядав наступним чином [46]:

1) Нью-Йорк – 87,69;

2) Лондон – 85,96;

3) Токіо – 85,81;

4) Гонконг – 82,18;

5) Сінгапур – 74,53;

6) Шанхай – 71,42;

7) Париж – 71,37;

8) Франкфурт – 64,40;

9) Сідней – 57,08;

10) Амстердам – 54,70.

Порівняно з 2010 р. змінили свої позиції Шанхай (просування з 8-го на 6-е місце) та Амстердам, який витіснив із десятки Вашингтон і посів 10-е місце у рейтингу. При цьому аналіз статистики показує, що зростають можливості та роль фінансових центрів у країнах БРІКС.

Необхідно відзначити, що визнання міста міжнародним фінансовим центром стає в певному сенсі «знаком якості». Радник уряду Великобританії С. Анхолт, який спеціалізується на вивченні національного брендингу, разом із американською компанією GfK Group розробив механізм присвоєння бренду містам. Згідно з дослідженнями CBI перше місце в рейтингу в даний час займає Париж. При цьому оцінка виставляється на основі вивчення шести критеріїв [14, с. 320]:

1) подання: репутація; міжнародний статус, у тому числі в галузі науки, культури;

2) місце розташування: географія; клімат; стан навколишнього середовища;

3) населення: доброзичливість і рівень культури місцевого населення; рівень злочинності;

4) умови життя: якість і вартість проживання; наявність житлового фонду, об’єктів соціальної інфраструктури;

5) розвиток міста: ритм життя; сприйняття інновацій;

6) економічний потенціал: можливості ведення бізнесу, здобуття освіти; працевлаштування.

Наведені рейтинги демонструють, що найчастіше простежується прямий зв'язок між привабливістю країни та привабливістю її фінансового центру. При цьому є і кілька винятків, до яких можна віднести суперечливі оцінки загальної привабливості країн (Великобританія, Данія) та їх фінансових центрів. Проведений моніторинг діяльності найбільших МФЦ показав, що Лондон зберіг першу сходинку в рейтингу світових фінансових центрів. Насамперед цей МФЦ лідирує у сферах управління активами та надання професійних фінансових послуг. Переваги Лондона як фінансового центру, на думку ряду фахівців, полягають у наступному. По-перше, провідною формою участі Великобританії в міжнародних економічних відносинах є рух капіталу. Резерви іноземної валюти нерезидентів не підлягають у Великій Британії оподаткуванню. У країні створені досить м'які умови для роботи бізнесу, добре розвинена транспортна інфраструктура, в тому числі в галузі авіаційних перевезень. Не можна не відзначити і той факт, що економіка міста практично не регулюється державою.

Другим за потужністю є головний фінансовий центр США – Нью-Йорк. Інвестиції у сферу нерухомості за півроку тут виросли на 166%, досягнувши позначки в 29,7 млрд дол. За цей же період показники вкладів збільшилися на 2,4%, досягнувши 27,7 млрд дол. На думку експертів, привабливість Нью-Йорка пояснюється бажанням покупців вкладатися в «найбільші та найкращі» міста. Проте існує й низка факторів, які негативно впливають на позиції Нью-Йорка на світовому ринку [7, с. 314].

Пріоритетними напрямами в економіці Гонконгу на сучасному етапі залишаються розвиток банківського сектора; формування технопарків; розвиток сфери послуг, міжнародного туризму і торгівлі. На території самого Гонконгу знаходяться близько 250 банківських установ. Разом з національними тут діють представництва іноземних банків, які у тому числі мають право видавати кредит. Значний вплив на економіку центру має дуже розвинений ринок золота – один з

найбільших у світі. Більшість угод ведеться компаніями Chinese Gold та Silver Exchange Society. Відсутність держконтролю у фінансовій сфері уможливило настільки стрімкий зліт Гонконгу у світовій валютно-фінансовій системі. Також важливою складовою Гонконзького МФЦ є його компанії, які є відмінним засобом для інвестування в ринок Китаю.

Саме тому тут створені всі умови для ведення нерезидентного бізнесу. Згідно з дослідженням вашингтонського центру Heritage Foundation він отримав 89,7 бала зі 100 за «індексом економічної свободи», за середнього рівня світу у 59,7 бала. Серед основних складових цього індексу: ведення бізнесу – 98,7; торгівля – 90,0; податки – 93,3; державні витрати – 89,6; валютна свобода – 87, 1; інвестиції – 90,0; фінанси – 90,0; право власності – 90,0; свобода від корупції – 82,0; ринок праці – 86,2 [22, с. 23].

Проте існують і деякі недоліки розвитку Гонконгу як фінансового центру. Наприклад, занадто невизначений режим щодо регулювання обігу цінних паперів. Хоча в цілому останнім часом учасники фінансового ринку відзначають значне поліпшення нормативно-правової бази Гонконгу, який прагне вдосконалювати регулювання паралельно зі змінною світовою практикою і ризиками, що виникають. Диверсифікація фінансових продуктів і послуг у юанях просуне його на світовому фінансовому ринку і зміцнить його репутацію офшорного бізнес-центру.

У рейтингу провідних світових фінансових центрів на четвертому місці в даний час розташувався Сінгапур. Цей МФЦ є другим найбільшим фінансовим центром Азії, а також найважливішим світовим портом. За розмірами судно- та вантажообігу він поступається лише двом світовим портам – Нью-Йорку та Роттердаму. Порт має в своєму розпорядженні шість зон вільної торгівлі для експортно-імпортних вантажів. На території Сінгапуру не діють особливі правила трансфертного ціноутворення. В останні роки тут активно розвивається туристична індустрія. Тим самим зменшується залежність від виробничого сектора. Бурхливе економічне зростання Сінгапуру та підвищена ділова активність у високотехнологічній промисловості та сфері фінансів вивели це

місто на перше місце в рейтингу за привабливістю для інвестицій у нерухомість серед азіатських міст.

Високі позиції на сучасному світовому фінансовому ринку займають також наступні фінансові центри (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Характеристики деяких найбільших фінансових центрів

МФЦ	Характеристика
Цюріх	Спеціалізується на обслуговуванні багатих клієнтів та управлінні активами
Франкфурт-на-Майні	«Банківське місто», міжнародний аеропорт Франкфурт-на-Майні – лідер у Європі з вантажних перевезень
Токіо	Третій валютний ринок світу, що характеризується високим добовим оборотом іноземної валюти
Шанхай	Майже 99% всього зовнішньоторговельного обороту Шанхаю здійснюється морським транспортом. Найвища в Китаї концентрація офісів різних фірм, у тому числі найбільших світових ТНК
Чикаго	Термінові та опціонні біржі – домінантний фактор у становленні Чикаго як МФЦ, чиказькі біржі є найдиверсифікованішими біржами у світі
Женева	Світова столиця приватного банкінгу, що активно освоює ісламський банкінг, основна діяльність численних банків – управління активами
Дубай	Офшорна зона, відсутні будь-які обмеження на переміщення капіталу, вивезення прибутку, обмін валюти, ввізні мита на товари

Джерело: [27, с. 49]

Останні десятиліття темпи зростання обороту, здійснюваного із застосуванням інституту офшорних зон, перевищують темпи зростання загальних оборотів у зовнішньоекономічної діяльності. Невеликі держави (часто з обмеженими економічними ресурсами) свідомо йдуть на створення складної законодавчої структури, щоб залучити чужі капітали і вирішити багато внутрішніх економічних і політичних проблем.

Ця ситуація широко використовується корпораціями та банками багатьох країн – насамперед ТНК та транснаціональними банками. В результаті діяльність офшорних фінансових центрів істотно впливає на рух світових фінансових потоків, визначає нові процеси в національних господарствах більшості країн і в

світовій економіці в цілому. До найвідоміших офшорних зон відносяться Панама, Гібралтар, Кіпр, Багамські острови, Ірландія, Ліхтенштейн, американський штат Делавер.

Слід зазначити, що у своєму четвертому щорічному звіті міжнародна організація Всесвітній економічний форум найрозвиненішим світовим ринком визнала Гонконг. За словами виконавчого директора ВЕФ, Гонконг піднявся у рейтингу з четвертого місця на перше багато в чому завдяки суворим заходам, які були вжиті у фінансовій сфері США та Великобританії на тлі світової фінансової кризи. Підвищенням свого статусу Гонконг завдячує не банківській сфері, а таким послугам, як первинне розміщення акцій та страхування. А Великобританія втрачає свої позиції в першу чергу через спад на ринку IPO.

Загалом, незважаючи на існуючі різні підходи до рейтингування світових фінансових центрів, багато експертів вважають, що власне світовими можна назвати тільки два фінансові центри – Лондон та Нью-Йорк. Інші є переважно регіональними фінансовими центрами, ніж глобальними. Водночас китайські аналітики впевнені, що Гонконг та Шанхай явно претендують на статус МФЦ хоча б тому, що за останні роки найбільші IPO у світі проводилися здебільшого на азіатських фондових біржах [49].

Спеціальний огляд фінансових центрів світу, названих столицями капіталів, регулярно наводиться в журналі The Economist. Сучасну ситуацію експерти оцінюють як посилення поляризації між провідними (Лондон, Нью-Йорк, Токіо, Гонконг, Париж, Сінгапур) та іншими фінансовими центрами світу, до яких, наприклад, належать Чикаго, Цюріх, Сідней.

Відносини між провідними МФЦ поєднують елементи співробітництва з жорсткою конкурентною боротьбою і співвідношення сил між ними постійно змінюється. Так, наприкінці 80-х років здавалося, що Японія зможе похитнути позиції США у світовому господарстві. На її частку припадало 40% капіталізації світових фондових ринків, а США — 30%. Проте наприкінці 90-х частка США зросла до 50%, а Японії — знизилася до 10%. У XXI столітті становище знову почало змінюватися у зв’язку з нерівномірним падінням курсу акцій на фондових

біржах. Аналогічно змінювалося співвідношення сил Токіо та Нью-Йорка у сфері надання міжнародних позик. На рубежі XX століття банківська система країн Західної Європи виживала завдяки зростанню кількості злиттів та поглинань та державної підтримки. Провідна роль цьому процесі належить фінансовим групам США (Morgan Stanley, Goldman Sachs, Merrill Lynch, J.P. Morgan Chase Bank). Завдяки конкурентним перевагам у консалтинговій та інформаційній діяльності ці групи стали контролювати сферу операцій зі злиття та поглинання [28, с. 55].

Крупними міжнародними фінансовими центрами в Європі (крім Лондона) є також Франкфурт-на-Майні, Цюріх, Париж, Люксембург. Цюрих — найбільший, поряд із Лондоном, ринок золота. Париж — переважно ринок міжнародного капіталу формі банківських кредитів. Головні ринки Франкфурта-на-Майні — ринок банківських кредитів та ринок цінних паперів. Це економічний центр ЄС — тут є Європейський центральний банк (ЄЦБ). Люксембург — типовий приклад світового фінансового центру нового часу, найбільший у світі ринок довгострокового капіталу. Його швидкому повоєнному зльоту сприяв статус «фінансової оази» у самому центрі Західної Європи [51, с. 80].

Крім МФЦ, розташованих у розвинених капіталістичних країнах, існує також понад 50 невеликих офшорних фінансових центрів переважно у малих країнах з вузької господарської базою та обмеженими джерелами доходів (Кайманові острови, Науру, Багами). У конкурентній боротьбі за залучення капіталів офшорні фінансові центри досягають успіху, спеціалізуючись на наданні певного набору послуг та виконанні обмеженого кола фінансових операцій. Одні надають гарантовану таємність, інші — пільгові тарифи та збори.

За даними журналу The Economist, на офшорні фінансові центри (їх населення становить 1,2% світового, а ВВП — 3%) припадає 26% фінансових активів світу та понад 30% прибутків транснаціональних компаній США. Після скасування золотого стандарту розпочався новий період, що умовно можна назвати періодом кредитних розрахунків. Відмова від золотого стандарту призвела до того, що паперові гроші виявилися схильні до інфляції, і існує ймовірність повного знецінення паперових грошей тієї чи іншої країни.

Під час фінансової кризи Сполученими Штатами було випущено боргових зобов'язань на суму більш ніж 2 трильйони доларів, це могло призвести до глобальної інфляції, тим самим ще більше похитнувши і без того хитке становище долара. Коли США продовжують друкувати гроші, на валютному ринку вже традиційно очікують спад долара, внаслідок чого це накладається на нестабільну ситуацію в Європі, обидві валюти негативно впливають одна на одну, що робить світову валютну систему ще більш нестійкою [42, с. 173].

Отже, до кризи призвело не дерегулювання, а відсутність системи норм регулювання та дій регуляторів, а також інституційного управління та нових інституційних рішень. При цьому практично всі держави в особі їхніх лідерів розуміють, що поворот до регульованого ринку слід розглядати як тимчасовий захід і що надмірне держрегулювання суперечить постіндустріальній стратегії розвитку світової економіки. Глобалізація світової економіки унеможливлює проведення закритої економічної політики. Сучасні фінансові інститути переважно обслуговують обмін капіталів, ніж товарообмін.

Світові фінансові центри забезпечують переміщення з однієї частини світу в іншу таких мас грошей і з такою швидкістю, що національна грошова політика вимушено пристосовується насамперед до диктату ринків, а потім до внутрішніх потреб економіки. В результаті у виграшному становищі знаходяться ті країни, які володіють значними капіталами, і зайва відкритість, наприклад, економік, що розвиваються, робить їх більш вразливими. Результати глобалізації не розподілялися і будь-коли розподілятимуться рівномірно на всі країни. Головною особливістю сучасного етапу є подолання наслідків глобальної фінансової кризи та реформування світової фінансової архітектури, що потребує, у свою чергу, внесення антикризових коректив до економічної (монетарної) політики конкретних держав.

Висновки до розділу 2

З моменту своєї появи в 1970-х роках транскордонні фінансові центри забезпечили собі величезну роль у світовій фінансовій системі. Вони приносять переваги глобальній фінансовій системі, але водночас створюють проблеми для її безперебійного функціонування. Їхнє зростання спричинило конкурентний тиск на глобальні та національні фінансові центри з метою зниження витрат, впровадження інновацій та покращення якості їхніх послуг.

Наприкінці 60-х років зросли фінансові центри на Далекому Сході. Цьому сприяв швидкий розвиток економіки Японії та інших азіатських «драконів», які завойовують міцне становище у світовій торгівлі та перетворюються на кредиторів західних країн. У 80-х роках. виникли нові фінансові центри на колишніх «задвірках» світового господарства – у Бахрейні, Панамі, на Багамських, Каймановых та нідерландських Антильських островах. Вони функціонують на офшорних засадах, тобто фінансові операції тут не піддаються національному регулюванню.

Найбільш конкурентоспроможними фінансовими центрами планети за індексом розвитку (GFCI Index 12) є Лондон, Нью-Йорк і Гонконг. Втратили свої позиції такі фінансові центри, як Мадрид, Мюнхен, Дублін і Мілан. Лондон зберіг першу сходинку в рейтингу світових фінансових центрів. Насамперед цей МФЦ лідирує у сферах управління активами та надання професійних фінансових послуг. Другим за потужністю є головний фінансовий центр США – Нью-Йорк. Інвестиції у сферу нерухомості за півроку тут виросли на 166%, досягнувши позначки в 29,7 млрд дол. Привабливість Нью-Йорка пояснюється бажанням покупців вкладатися в «найбільші та найкращі» міста. У рейтингу провідних світових фінансових центрів на четвертому місці в даний час розташувався Сінгапур. Цей МФЦ є другим найбільшим фінансовим центром Азії, а також найважливішим світовим портом.

У рамках Західної Європи Лондон відомий насамперед ринками євровалютних операцій, фондових цінностей, золота, ф'ючерсних угод. Цюріх відіграє роль ринку золота, Сінгапур — фондового акумулятора регіону, Гонконг — центр міжнародного синдикованого кредитування. У Нью-Йорку знаходяться штаб-квартири більшості інвестиційних банків, які займаються операціями злиття та поглинання. Ряд фінансових центрів спеціалізуються на певних напрямках фінансової складової діяльності. Так, на Чикаго протягом тривалого періоду припадало більше половини світового ринку ф'ючерсних та опціонних угод. В останні роки за лідируючі позиції в цих сферах з Чикаго почав конкурувати Франкфурт-на-Майні.

ВИСНОВКИ

Світовими фінансовими центрами (МФЦ) називаються об’єднання кредитних та банківських організацій, що знаходяться у найбільших містах світу. Ці центри відіграють найважливішу роль міжнародних економічних відносин і здійснюють валютні і кредитно-фінансові операції, угоди з цінними паперами, дорогоцінними металами та іншими активами.

Одним із перших міжнародних фінансових центрів був в Амстердамі, оскільки на той момент Голландія займала лідируючу позицію у світовій торгівлі та економічному розвитку. У результаті чотирьох англоголландських воїн і підйомі економіки Англії, лідерство як міжнародного фінансового центру перейшло до Лондона, який на той час став найбільшим міжнародним портом, центром імперії, що розширюється, і столицею динамічно розвивається. Хоча вершиною світової фінансової системи був Лондон, зовнішні баланси також підтримувалися центральними банками в Парижі та Берліні, як провінційні міста в національній системі. Боротьба Нью-Йорка з домінуванням Лондона починається з 1900 року.

Незалежно від ієрархічного становища, однією з основних операцій із забезпечення зростання міжнародного фінансового центру було кредитування міжнародної торгівлі та державних витрат через ведення воїн. Цей принцип зробив свій внесок у розвиток банківської системи та централізацію капіталу в столицях держав.

Для кожної країни характерна своя концепція розвитку фінансового ринку, при цьому можна виділити такі необхідні умови формування міжнародного фінансового центру:

- наявність розвиненої інфраструктури фінансового ринку, і навіть високотехнологічний рівень розвитку фондової біржі;

- налагоджена система законодавства, яка сприятиме ефективному регулюванню діяльності на фінансовому ринку та активно захищатиме права власності його учасників;

- залучення широкого спектру інвесторів;

- наявність кваліфікованих кадрів, які б здійснювали роботу у фінансових інститутах, елементів інфраструктури та регулюючих організаціях;

- наявність великої кількості фінансових інструментів, що дозволяють співвідносити витрати, прибутковість, ризики, ліквідність, інвестиційні терміни для учасників фінансового ринку.

Всесвітня інтеграція фінансових ринків досягла історичного піку в останні роки, сприяючи і навіть випереджаючи зростання світової торгівлі. Ця еволюція є частиною загального процесу економічної інтеграції, викликаного усуненням інституційних бар'єрів (наприклад, контролю над капіталом), що призвело до збільшення портфельних операцій, прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у нові підприємства та транскордонних злиттів і придбання (M&As) у всіх секторах економічної діяльності.

МФЦ, що виникли в країнах, що розвиваються, діють як офшорні банківські центри, де банки при операціях з нерезидентами в іноземній валюті звільнені від національного фінансового та валютного регулювання та оподаткування. Ліберальний валютний та податковий режим щодо міжнародних фінансово-кредитних операцій характерний для всіх МФЦ.

Однією з базових складових МФЦ є наявність розвинених національних фінансових ринків, які активно взаємодіють з ринками інших країн. Такі міста є важливими як для світової, так і для національної економіки, оскільки вони є центрами зосередження фінансових, інтелектуальних та інформаційних ресурсів. Вони базується більшістю у великих виробничих, торгових, фінансових, сервісних компаніях, спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів і банків.

Темпи змін зросли протягом чотирьох останніх десятиліть. Долар, який був єдиною твердою валютою до кінця Другої світової війни, тепер займає місце в середині переліку валют, складеного за критерієм їхньої твердості. Аналогічно

цьому відносне погіршення відбулося у сфері кредитно-фінансових установ і торкнулося американських банків, ринків довгострокового позичкового капіталу та грошових ринків США, які відіграють менш значущу роль сьогодні, ніж 30-40 років тому. Чільну роль відіграють європейські та японські ринки довгострокового позичкового капіталу, механізм міжнародного євровалютного ринку, ринки акцій країн, що розвиваються, і міжнародні банки майже з усіх континентів.

Наприкінці XX століття з'явилася велика кількість аналітичних робіт фахівців з різних країн, які розпізнавали різні формації глобальних міст, пропонували самостійні оцінки та критерії їхнього виділення та обґрунтовували свої рейтинги.

До 1970-х років міжнародне фінансове посередництво було зосереджено в кількох великих містах, які також слугували центрами внутрішньої діяльності, зокрема в Лондоні та Нью-Йорку. З тих пір фінансові центри, які обслуговують переважно нерезидентів – відтепер транскордонні фінансові центри – стали посередниками транскордонних фінансових потоків.

Іноземні аналітичні дослідження підкреслюють постійний високий авторитет Нью-Йорка та Лондона, важливість Гонконгу та Сінгапуру як проміжних МФЦ, а також постійне значення Середньосхідних і офшорних МФЦ у Глобальній фінансовій мережі.

Нью-Йорк відіграє головну роль американського центру як осередок найбільших фінансових інститутів світу. Серцевиною Нью-Йорка вважається Нью-Йоркська фондова біржа. У Європі провідним фінансовим центром є Лондон, який займає перше місце у світі за валютними, депозитними та кредитними операціями. У Німеччині провідні позиції займає Франкфурт-на-Майні, у Франції Ліон поступається позицією Парижу, в Австралії Мельбурн — Сіднею. У цих країнах зростання значення провідного центру пов'язане з прискореним його розвитком, а не згортанням діяльності його конкурентів.

Особливе місце серед фінансових центрів займають азіатські МФЦ (5 з 11 у рейтингу The City of London Corp.), серед яких чотири представляють нові

МФЦ. Швидке зростання азіатських міст у рейтингу його укладачі пояснюють тим, що регіон набагато менше постраждав від економічної кризи.

МФЦ Франкфурта-на-Майні, на відміну від англо-саксонської моделі, базується на тіснішому взаємозв'язку фінансового сектора та реальної економіки. Deutsche Boerse має унікальний кліринговий будинок та розрахунково-депозитарні палати Clearsteam, які навіть в умовах кризи дозволяють скоротити до мінімуму операційні ризики і при цьому гарантувати 100% надійність розрахунків, що дуже важливо для клієнтів.

Швейцарія, якщо її міста розглядати як єдине ціле фінансового центру, є світовим лідером у сфері приватних банківських послуг та суміжних напрямів фінансової діяльності, у тому числі пропозиція фінансових майнових вкладень, надання кредитів, полегшення системи розрахунків. Досвід Швейцарії показує, що не обов'язково пов'язувати фінансовий центр із інфраструктурою конкретного міста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. І. Зміст трансформаційних процесів в економічних системах. Вісник Університету банківської справи. 2017. № 1 (28). С.3–14.
2. Гуща А.В. Роль міжнародних фінансових центрів: глобальний та регіональний аспекти. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2017. № 10. С. 15–19.
3. Демичева А.В. Глобальні міста та їх позиціювання у просторі сучасних міжнародних відносин. Молодий вчений. 2016. № 2 (29). С. 241–245.
4. Дронева А.Н. Вплив глобалізації на розвиток фінансових ринків. К.: Центр учбової літератури, 2013. 240 с.
5. Єфименко Т. 1. Актуальні проблеми трансформації економічних теорій в умовах глобальних змін. Фінанси України. 2013. № 5. С. 7–18.
6. Журавльов О. В. Сучасні підходи щодо дослідження трансформацій економічних систем. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 122. С. 116–120.
7. Кучеренко В. В. Роль фінансових центрів у посткризовій трансформації світової валютної системи. Вісник Донецького національного університету. Серія:Економіка і право. 2016. № 2. С. 313–316.
8. Коваленко В.В., Гаргуша Ю.О. Регіональні фінансові центри: необхідність створення, завдання, перспективи. Стратегічні пріоритети. 2013. №1 (26). С. 79–87.
9. Козюк В., Шиманська, О. Глобальні міста та їх позиціонування в мегаекономічному просторі. Економіка і менеджмент: сучасні трансформації в епоху глобалізації: Матеріали Міжн. наук,- прак. конф. Клайпеда : Baltija Publishing, 2016. С. 33–36.
10. Колінець Л.Б. Новий світовий фінансовий порядок : монографія. Тернопіль : THEY, 2018. 360 с.

11. Кравчук Н Реформування світової валютної системи в умовах дивергенції глобального розвитку. Сталий розвиток економіки. 2012. № 5 (15). С. 314–325.
12. Кравчук Н. Парадокс фінансової глобалізації і трилема розвитку світової економіки. Перші наукові читання пам'яті С.І. Юрія : зб. наук, праць. 2015. С. 35–40.
13. Кравчук Н. Системні детермінанти та асиметричні ефекти нерівоважного розвтку в епоху глобальної фінансової економіки. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 114 (Ч. ІІ). С. 101–114.
14. Кучеренко В.В. Роль фінансових центрів у посткризовій трансформації світової валютної системи. Вісник Донецького національного університету. Серія: Економіка і право. 2013. № 2. С. 313–316.
15. Ліфанова М.І. Міжнародні фінансові центри: поняття, умови та стадії формування. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 3. С. 21–24.
16. Луцишин З.І. Світові фінансові центри у глобальній фінансовій архітектури. Світ фінансів. 2006. № 3 (8). С. 38–59.
17. Макогон Ю. В. Місце міжнародних фінансових центрів у сучасній глобалізованій світовій економіці. Економічний вісник Національного технічного університету України. 2016. № 11. С. 85–90.
18. Мамотенко Д.Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2009. Вип. 39. С. 229–237.
19. Простебі Л.І. Особливості сучасного розвитку глобального фінансового ринку як середовища поширення економічних коливань. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2010. № 26. С. 153–159.
20. Савченко С.О. Особливості розвитку світових фінансових центрів. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. 2013. № 2 (14). С. 51–62.

21. Сидорова Є. В. Про тенденції розвитку світових фінансових ринків // Фінанси. 2004. № 12. С. 65–66.
22. Сіденко В.Р. Перспективи глобалізації економіки у контексті хвилеподібного характеру розвитку (теоретичний підхід). Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 121. С. 16–25.
23. Скавронська І. Світові й глобальні міста: подібності та відмінності. Економіка. 2014. № 4 (130). С. 61–65.
24. Ухналь Н.М. Особливості розвитку міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації фінансової системи. Наукові праці НДФІ. 2015. № 2 (71). С. 17–32.
25. Циганов С.А. Сучасні тенденції структурних трансформацій світового фінансового ринку в умовах глобалізації. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 118 . С. 124–133.
26. Швецова Н. Є. Особливості циклічного розвитку глобальної економіки. Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. 2014. Вип. 2. С. 205–209.
27. Швиданенко О.А. Глобалізація ринкової системи: детермінанти розвитку та регулювання. Науково-практичне видання «Незалежний АУДИТОР». 2015. №14. С. 46-53.
28. Шевченко С.Ю. Трансформація світового валютного ринку. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Вип. 5 (05). С. 51–56.
29. Шпак Л. О. Особливості розвитку світових фінансових центрів. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент. 2013. № 1 (14). С. 51–62.
30. Шуба М. В. Світові фінансові центри – «серце» глобального фінансового ринку. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2016. № 3. С. 85–88.
31. Щербань О.Д. Визначення структури сучасного міжнародного фінансового ринку. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2013. №2. С.64–68.

32. Юзвяк О.В. Конкурентоспроможність світових фінансових центрів у посткризовий період. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 24. С. 61–65.
33. Allen J. Powerful city networks: More than connections, less than domination and control. Urban Studies 47 (13). 2010.
34. Cassis Y. Introduction. In International Financial centres after the global financial crisis and Brexit, ed. Y. Cassis and D. Wójcik, 1–15. Oxford: Oxford University Press. 2018.
35. Financial Centres Index 12. Long Finance, Financial Centre Futures. 2012.
36. Gehrig T. Cities and the Geography of Financial Centers. The Economics of Cities, Cambridge: Cambridge University Press, 2001. P. 415–445.
37. Haberly D., Wójcik, D. Regional blocks and imperial legacies: Mapping the global offshore FDI network. Economic Geography. 91 (3). 2015.
38. Hanieh A. New geographies of financial power: Global Islamic finance and the Gulf. Third World Quarterly 41 (3). 2020.
39. Philip R. Lane, Gian Maria Milesi-Ferretti. The External Wealth of Nations Revisited: International Financial Integration in the Aftermath of the Global Financial Crisis. IMF Economic Review, Palgrave Macmillan; International Monetary Fund, 2018. Vol. 66(1). P. 189–222. URL: https://ideas.repec.org/a/pal/imfecr/v66y2018i1d10.1057_s41308-017-0048-y.html
40. Reszat B. European FinancialCenters in History. Urbanophile: Passionate About Cities, 2012. No 6. P.78–79.
41. Rompotis G. Mergers and acquisitions: Types, principles, historical information and empirical evidence from the Greek banking sector. IEB International Journal of Finance. 2015.
42. Sassen S. Global city: New-York, London, Tokyo. Princeton N.J. : Princeton university, 1991. 324 p.
43. Sheng A. The Development of Global Financial Centres. Johor Bahru: University of Malaya, 2006. 128 p.

44. Special Report Warsaw as a Financial Centre. Financial Times. 2011. No.8. P.7.
45. The Changing Landscape of International Financial Centers in the Twenty-First Century: Cross-border Mergers and Acquisitions in the Global Financial Network. Economic geography. URL: https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00130095.2021.2010535?needAccess=true&role=button
46. The Global Competitiveness Report 2012–2013. Klaus Schwab, World Economic Forum.
47. The outsize role of cross-border financial centres. BIS Quarterly Review, June 2022. URL: https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt2206b.htm
48. The role of financial centres in driving economic growth. WAIFC. URL: https://waifc.finance/assets/files/waifc-role-of-financial-centres.ac23eaa8ead8569a3ae1b6034f918987.pdf
49. The UK Corporate Governance Code. M.: Financial Reporting Council. 2010.
50. Tschoegl A. International Banking Centres, Geography and Foreign Banks. In: Financial Markets, Institutions & Instruments. 2000. Vol. 9, 1. P. 1–34.
51. Vishnevsky V.P., Sheludko N.M. World monetary centres at the stage of global financial instability: risks, challenges and perspectives. Economy of Industry. 2017. № 4 (80). P. 75–96.
52. What makes a global financial centre? The Economist. URL: https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/07/14/what-makes-a-global-financial-centre

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ОГЛЯД СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ***Cassis Y.: In International Financial centres after the global financial crisis and Brexit, 2018***

This book takes an interdisciplinary perspective with a focus on the dialogue between economic history and economic geography and presents a global overview of the financial crisis and the possible impact of Brexit.

It focuses on the shifting hierarchies of New York, London, Paris, Geneva, Zurich, Frankfurt, Singapore, Hong Kong, Beijing, Shanghai, and Tokyo to question whether Asian financial centres have taken advantage of the crisis in the West. It also examines the medium-effects of the crisis, the level of regulation, and the rise of new technology (fintech). By exploring these crucial changes, it questions whether shifts in the financial industry and the global landscape will render these centres unnecessary for the functioning of the global economy, and which cities are likely to emerge as hubs of new financial technology.

2. ***Haberly D., Wójcik, D.: Regional blocks and imperial legacies: Mapping the global offshore FDI network, 2015***

From "Regional blocks and imperial legacies: Mapping the global offshore FDI network" by Philip Richard Lane we learn that while foreign direct investment (FDI) is generally assumed to represent long-term investments within the real economy, approximately 30–50 percent of global FDI is accounted for by networks of offshore shell companies created by corporations and individuals for tax and other purposes. To date, there has been limited systematic research on the global structure of these networks. Here authors address this gap by employing principal component analysis to decompose the global bilateral FDI anomaly matrix into its primary constituent subnetworks.

This paper finds that the global offshore FDI network is highly globalized, with a centralized core of jurisdictions in Northwest Europe and the Caribbean exercising a largely homogenous worldwide influence. To the extent that the network is internally differentiated, this appears to primarily reflect a historic layering of social and political relationships.

3. Hanieh A.: New geographies of financial power: Global Islamic finance and the Gulf, 2020

This article situates the evolution of global Islamic circuits alongside processes of capital accumulation in the Gulf Cooperation Council (GCC), arguing that contemporary IF is deeply bound up with the internationalisation of capital groups headquartered in the GCC. This is evident in the internationalisation of GCC Islamic banks, which has given the Gulf a powerful foothold in new markets and a variety of sectors that are typically considered 'non-financial'.

The book highlights the thesis that the expansion and geographical diversification of Islamic debt (sukuk) issuance is refashioning the Gulf's relationships with other global spaces, a process that looks set to intensify given the widespread push to utilise IF in development financing. Seen from this perspective, the global growth of IF sits in a mutually constitutive relationship with patterns of capital accumulation in the Gulf, as well as the region's burgeoning weight within (and new linkages to) the global economy.

4. Philip R. Lane, Gian Maria Milesi-Ferretti: The External Wealth of Nations Revisited: International Financial Integration in the Aftermath of the Global Financial Crisis, 2018

This paper documents the evolution of international financial integration since the global financial crisis using an updated dataset on external assets and liabilities, covering 212 economies for the period 1970–2015. It finds that the growth in cross-border positions in relation to world GDP has come to a halt. This reflects much weaker capital flows to and from advanced economies, with diminished cross-border banking

activity, and an increase in the weight of emerging economies in global GDP, as these economies have lower external assets and liabilities than advanced economies. Cross-border FDI positions have continued to expand, unlike positions in portfolio instruments and other investment.

The paper also explores the cross-country drivers of foreign ownership of domestic debt securities, highlighting in particular the role of the euro debt crisis in explaining its evolution.

5. ***Rompotis G.: Types, principles, historical information and empirical evidence from the Greek banking sector, 2015***

This paper describes the types and main principles of mergers and acquisitions, astrategic policy adopted by many firms worldwide in their efforts to expand theirbusiness, enter new markets, sectors and countries as well as to mitigate thecompetition they face from rivals. In addition to the description of the various types ofmergers and acquisitions, the motivations behind such actions are broken down alongwith the obstacles and counterincentives that can lead to the failure of such deals andthe significant issue of financing a merger or an acquisition.

A brief analysis of therecent trends in international mergers and acquisitions is subsequently provided. Thepaper goes on to focus on the recent wave of acquisitions in the Greek banking sectorby highlighting the case of Alpha Bank's takeover of Emporiki Bank. The analysisperformed provides some evidence of a positive financial effect for Alpha Bank'sshareholders as a result of the announcement of that takeover.

6. ***Keenan L., Urban M.: The Changing Landscape of International Financial Centers in the Twenty-First Century: Cross-border Mergers and Acquisitions in the Global Financial Network, 2022***

This paper aims to analyze cross-border financial sec-tor mergers and acquisitions (M&As) between 2000 and 2017 to explore the changing landscape of inter-national

financial centers (IFCs) and the spatial con-centration of decision-making power in the Global Financial Network (GFN).

Analysis starts with time zones, showing a slow rise of IFCs in the Asia- Pacific, decline in Europe, the Middle East, and Africa, and resilience in the Americas. Then authors identify which IFCs are net targets and net acquirers in M&As before and after the global financial crisis as well as which IFCs switch position between net target and net acquir-er. Homing in on key groups of IFCs in the GFN, they show the persistent high profile of the New York and London axis of global finance, the important roles of Singapore and Hong Kong as mid-shore IFCs in Asia, and the continued significance of Gulf and offshore IFCs. These findings not only showcase M&A data as valuable analytical tools in exploring the geographies of finance but address a persistent theoretical gap con-cerning how power moves, concentrates, and is exer-cised as part of the GFN.

7. ***Pogliani P., Wooldridge P.: The outsize role of cross-border financial centres, 2022***

The review highlights the thesis that the cross-border financial centres, which cater predominantly to non-residents, have become an entrenched feature of the global financial system. Geography, regulation and taxation work against the natural tendency of financial activity to concentrate in a few global financial centres.

The results reveal that the importance of foreign direct investment in cross-border centres, mainly in the form of funds that only pass through, is indicative of substantial activity motivated by tax considerations.

8. ***WAIFC: The role of financial centres in driving economic growth, 2020***

The book highlights the thesis that the funding needs of the world economy are greater than ever. They chiefly concern long-term financing in both developed and emerging countries. These pressing requirements particularly relate to technological disruptions,

the energy transition and the fight against climate change, demographic change and social issues. As such, international financial centres – as networks of global and national players that contribute to the effective functioning of financial markets – are essential to meet the needs of the real economy and economic growth.

9. Vishnevsky V.P., Sheludko N.M.: World monetary centres at the stage of global financial instability: risks, challenges and perspectives, 2017

The paper analyzes origins, challenges and risks, associated with global financial transformations and the aggravation of the national currencies competition, in order to improve the understanding of the changes, taking place in this sphere, and to determine prospects for the development of the world financial system.

It is substantiated that, taking into account the actions of global fundamental factors (populational, civilizational, technological, allocative and financial) in the long term, the financial situation on the planet will remain unstable. Based on the application of the developed concept of the economic and monetary potential, it is grounded that in the medium term the world is likely to be generally divided into (if you ignore the British pound and the Japanese yen) the unstable predominant areas of US dollar (relatively stable), euro (decreasing), and RMB (increasing).

10. The Economist: What makes a global financial centre? 2022

From "What makes a global financial centre?" we learn that in recent years Britain’s exit from the European Union put London’s position as a nexus of European dealmaking at risk, and China’s creeping authoritarianism in Hong Kong has dulled the appeal of the city as a commercial hub.

This book is a comprehensive guide to identify an international financial centre. First, the city should be used as a base for regional or global businesses. Second, it needs a deep capital market, and banking services to go with it. And third, it should be a centre for wealth made elsewhere in the world to be managed and invested.

ДОДАТОК Б

SUMMARY

The diploma thesis "World financial centers in the global economy" written Karyna Yatsenko provides an in-depth analysis of the role of world financial centers in the global economy and consists of 2 parts. The first part provides a classification of world financial centers, stages of development, as well as their functioning in the conditions of globalization.

In the second part the study analyzes modern features of the development of global financial centers.

The second chapter also provides characteristics of the most important world financial centers, development of world financial centers in crisis conditions. The study highlights the importance of examining the formation and functioning of world financial centers in conditions of globalization and crises for developing countries, since the development of the financial market in each country is an integral part of state policy aimed at effective "infusion" into the world economy in the process of globalization.

Keywords: *world, international, regional financial centers, offshore financial centers, global economy, national market, world economy, financial services market, globalization.*

ДОДАТОК В

Ranking of MFCs by global and regional characteristics

Global centers	Zonal centers	Regional centers
New York	Singapore	Sydney
London	Paris	Chicago
Tokyo	Hong Kong	San Francisco
	Los Angeles	Dallas
	Zurich	Cape Town
	Geneva	Miami
		Sao Paulo
		Honolulu
		Shanghai

Джерело: [24, с. 31]

ДОДАТОК Г

Rating of leading MFCs according to the GFCI 12 development index

Financial center	GFI 12 position	GFCI 12 rating	GFCI 11 position	GFCI 11 rating	Changes in position	Changes in the rating
London	1	785	1	781	–	4
New York	2	765	2	772	–	–7
Hong Kong	3	733	3	754	–	–21
Singapore	4	725	4	729	–	–4
Zurich	5	691	6	689	1	2
Seoul	6	685	9	686	3	–1
Tokyo	7	684	5	693	–2	–9
Chicago	8	683	7	688	–1	–5
Geneva	9	682	14	679	5	3
Toronto	10	681	10	685	–	–4
Boston	11	680	11	684	–	–4
San Francisco	12	678	12	683	–	–5
Frankfurt	13	677	13	681	–	–4
Washington	14	672	15	677	1	–5
Sydney	15	670	16	674	1	–4
Vancouver	16	668	17	667	1	1
Montreal	17	667	18	658	1	9
Melbourne	18	657	20	653	2	4
Shanghai	19	656	8	687	–11	–31
Jersey	20	654	21	652	1	2
Osaka	21	650	24	647	3	3
Dubai	22	648	29	641	7	7
Calgary	23	647	28	642	5	5
Luxembourg	24	646	23	648	–1	–2
Munich	25	645	19	656	–6	–11

Джерело: [35]

UNICHECK

Ім'я користувача:
Міжнародних фінансів Ананьєв Микола

ID перевірки:
1015328304

Дата перевірки:
30.05.2023 18:54:17 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
30.05.2023 19:08:20 EEST

ID користувача:
100005723

Назва документа: **Яценко Карина Русланівна**

Кількість сторінок: **54** Кількість слів: **12937** Кількість символів: **101258** Розмір файлу: **183.99 KB** ID файлу: **1014998091**

14.4% Схожість

Найбільша схожість: **1.91%** з Інтернет-джерелом (http://um.co.ua/6/6-14/6-145252.html)

10.6% Джерела з Інтернету	275	Сторінка 56
7.93% Джерела з Бібліотеки	436	Сторінка 58

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи	3